

Сараптамалық анықтама
«Астана орманы» ЖШС-де ішкі сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне
талдау жүргізу нәтижелері бойынша
(бұдан әрі –СЖТІТ)

Астана қ.

2025 жылғы 5 маусым

Біз, жұмыс тобының мүшелері: топ жетекшісі – комплаенс-офицер Оралбаев Арман Ниетжанович, мемлекеттік сатып алуды ұйымдастыру, қызметкерлерді басқару және заңдық сүйемелдеу қызметінің бастығы Синявская Елена Александровна, кадрлар жөніндегі бас инспектор Абильдинова Гульден Зейнуллаевна, бас экономист Абдыкаримова Динара Жаксыбергеновна, бас бухгалтер Жилкибаева Айнура Серикбековна, Астана қаласы әкімінің аппараты бекіткен кестеге, «Астана орманы» ЖШС (бұдан әрі – Серіктестік) директорының м.а. 2025 жылғы 16 сәуірдегі № 67-П бұйрығының негізінде ІСЖТ талдау жүргізілді.

Ішкі талдау 2024 жылғы 1 маусымнан бастап 2025 жылғы 1 мамырға дейінгі кезеңді қамтыды.

Аталмыш талдау келесі құжаттар негізінде жүргізілді:

– Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі төрағасының 2016 жылғы 19 қазандағы №12 бұйрығымен бекітілген ішкі сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне талдау жүргізудің типтік қағидалары;

– 2025 жылға арналған №4 базалық бағыт «Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оған қарсы іс-қимыл»;

– Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі Төрағасының 2022 жылғы 30 желтоқсандағы №488 бұйрығымен бекітілген әдістемелік ұсынымдар;

– ISO 37001 халықаралық стандарты – Сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесі.

Кәсіпорын туралы

Серіктестіктің жалғыз қатысушысы – Астана қаласының әкімдігі атынан «Астана қаласының қоршаған ортаны қорғау және табиғатты пайдалану басқармасы» ММ.

Серіктестіктің Жарғысы Астана қаласы әкімдігінің 2022 жылғы 20 желтоқсандағы №205-3737 қаулысымен жаңа редакцияда бекітілген.

«Астана орманы» ЖШС-нің (бұдан әрі – Серіктестік) жарғыға сәйкес қызмет түрлері:

1. Астана қаласының жасыл белдеуін (жасыл аймағын) құру (ұстау);
2. Жол-жолақ және веложол желісін құру, ұстау және дамыту.

Серіктестіктің функционалдық міндеттері Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерімен, Азаматтық және Еңбек кодекстерімен, Жарғымен, сондай-ақ ішкі құжаттармен реттеледі.

Серіктестіктің 2 лицензиясы және 1 сертификаты бар:

– №19007240 лицензия – құрылыс-монтаж жұмыстарына, 3-санат, иеліктен шығаруға жатпайды, 1-класс, 2019 жылғы 28 наурызда Астана қаласының Қалалық орта сапасы және бақылау басқармасы берген;

– №19014899 лицензия – пестицидтерді (улы химикаттар) өндіру (формуляциялау), сату және аэрозольдік және фумигациялық әдістермен қолдану қызметіне, иеліктен шығаруға жатпайды, 1-класс, 2019 жылғы 15 шілдеде сол басқарма берген.

Лицензиялар тек Серіктестіктің өндірістік қажеттіліктеріне қолданылады.

– ISO 37001:2016 сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесіне сәйкестік сертификаты №ABMS-1230/A – 2023 жылғы 6 желтоқсан (2024 жылғы 15 қарашада 1-ші бақылау аудиті өткізілді, қолданыстағы жүйенің сәйкестігін растады).

Алдыңғы ішкі сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне талдау 2024 жылғы шілде айында жүргізілген болатын. Оның нәтижесінде 18 тәуекел анықталып, қазіргі уақытта толығымен жойылған немесе барынша төмендетілген.

2024 жылдың 3-тоқсанынан бастап 2025 жылдың 1-тоқсанына дейінгі аралықта, 2024 жылғы 10 шілдедегі №96-П бұйрығымен бекітілген тәуекелдерді жою жөніндегі Жоспар тармақтарының орындалуы туралы ақпарат Астана қаласы әкімдігінің жобалық кеңсесіне ұсынылды.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау мына бағыттар бойынша жүзеге асырылды:

1) қызметке әсер ететін нормативтік құқықтық актілердегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау;

2) ұйымдық-басқарушылық қызметтегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау.

Талдау Серіктестіктің бөлімдері мен қызметтері өз бөлімшелерінде жүргізген сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторингтері туралы ұсынылған ақпараттар негізінде, сондай-ақ жұмыс тобы сұратқан қосымша деректер бойынша жүргізілді.

Кадрлық жұмыс, оның ішінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдері жоғары лауазымдарды анықтау

Ішкі талдау барысында Серіктестік қызметіне қатысы бар нормативтік-құқықтық актілер, тексеріс нәтижелері және бұқаралық ақпарат құралдарындағы жарияланымдар зерттелді.

Сондай-ақ, қолданыстағы заңнамаға және Серіктестіктің ішкі нормативтік құжаттарына сәйкестігі тұрғысынан ішкі нормативтік құжаттарға талдау жасалды:

– Астана қаласы әкімдігінің қаулысымен бекітілген ЖШС Жарғысы (2025 жылғы 27 ақпандағы №205-532 қаулымен енгізілген өзгерістер мен толықтырулар);

– 2025 жылғы 14 наурыздағы №6 шешіммен бекітілген «Астана орманы» ЖШС-нің құрылымы.

Талдау барысында келесі ішкі құжаттар пайдаланылды:

1. «Астана орманы» ЖШС-нің 2024–2025 жылдарға арналған даму жоспары;
2. Еңбек ұжымының жалпы жиналысында қабылданған 2025 жылғы 28 наурызда бекітілген Ұжымдық шарт;
3. Қызметтер мен бөлімдердің ережелері, қызметкерлердің лауазымдық нұсқаулықтары (талдау күніне сәйкес өзгерістермен);
4. Қызметкерлерді аттестаттау өткізу ережелері (2023 жылғы 29 қарашадағы №171-3-П бұйрықпен бекітілген);
5. Қызметкерлерді конкурстық іріктеу және орналастыру тәртібі (2023 жылғы 29 қарашадағы №171-4-П бұйрықпен бекітілген);
6. Шарттар жасасу тәртібі (2023 жылғы 28 қыркүйектегі №137-1-П бұйрықпен бекітілген);
7. Талап-арыз жұмысын жүргізу тәртібі (2022 жылғы 5 шілдедегі №88-1-П бұйрықпен бекітілген);
8. Жеткізушілерден/орындаушылардан тауарларды, жұмыстарды (құрылысқа қатысы жоқ) және қызметтерді қабылдау ережелері (2021 жылғы 26 қазандағы №140-П бұйрықпен бекітілген).

Мемлекеттік сатып алуды ұйымдастыру, қызметкерлерді басқару және заңдық сүйемелдеу қызметі (МСҰҚБЗСҚ)

Талдау келесі бағыт бойынша жүргізілді:

Кәсіпорынның ұйымдастырушылық-басқарушылық қызметіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау келесі мәселелер бойынша:

- 1) *персоналды басқару, соның ішінде кадрлардың ауысуы;*
- 2) *мүдделер қақтығысын реттеу.*

персоналды басқару

Персоналды басқару бағыты бойынша қызмет тарапынан тексеру кезеңіне қатысты келесі статистикалық деректер ұсынылды:

2024 жылғы 1 маусымдағы жағдай бойынша Серіктестіктің штат саны – 550 бірлік. Қызметкерлердің саны: ӘБҚ – 19, ИТР – 61, жұмысшылар – 470. Аталған кезеңде 254 адам жұмысқа қабылданды (оның ішінде ӘБҚ – 3 адам, ИТР – 7 адам, жұмысшылар – 244 адам).

418 адам жұмыстан босатылды (оның ішінде ӘБҚ – 2, ИТР – 10, жұмысшылар – 406).

2025 жылғы 24 сәуірдегі жағдай бойынша қызметкерлер саны – 386 адам (оның ішінде: ӘБҚ – 20, ИТР – 54, жұмысшылар – 312 адам). Жұмыстардың маусымдық сипатына байланысты, Серіктестік жыл сайын қажетті жұмысшылар құрамын қабылдайды, олар өндірістік қажеттілік аяқталғаннан кейін жұмыстан босатылады.

Мемлекеттік аудиттің нәтижелері бойынша «Астана орманы» ЖШС Жалғыз қатысушысының 2025 жылғы 14 наурыздағы №6 шешесі негізінде Серіктестіктің штат саны 1047 бірліктен 645 бірлікке дейін қысқартылды.

2024 жылғы 1 маусымнан бастап 2025 жылғы 24 сәуірге дейін Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің (бұдан әрі – ҚСЖАЕ) есебі бойынша, оның ішінде сыбайлас жемқорлық құқықбұзушылықтар бойынша, жаңадан қабылданған 7 қызметкер тексерілді.

ҚСЖАЕ есебіне сәйкес, бұл тұлғалар тіркелмеген. Жеке істердің құжаттарын уәкілетті салалық органдардың нормативтік құқықтық актілеріне сәйкестігі мен толықтығына жүргізілген зерттеу нәтижелері бойынша ескертулер анықталған жоқ.

Ай сайын, оның ішінде бос жұмыс орындары туралы ақпарат КММ «Халықты жұмыспен қамту орталығына» жолданады. Ақпарат Enbek.kz сайтында орналастырылады.

Қызмет мамандары бос орындар туралы ақпаратпен хабарландыруларды ЕСУТД порталында уақытылы орналастырады. Мониторинг жүргізу кезінде ЕСУТД порталында ақпаратты орналастыру мерзімдерінің бұзылуы анықталған жоқ.

2025 жылы қызметкерлер туралы мәліметтерді қамтитын «Бірыңғай кадр жүйесі» бағдарламалық қамтамасыз етуінде деректерді енгізу жұмыстары басталды және жүргізілуде. Бұл жүйеде қызметкердің кәсіби қызметі туралы мәліметтермен қатар, туыстары туралы ақпарат енгізіледі, бұл өз кезегінде Серіктестікте мүдделер қақтығысы фактілерінің алдын алу бөлігінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін төмендетуге мүмкіндік береді.

Талдау нысанындағы қызметкерлердің жалақысы мен үстемақылары туралы ақпараттың жабықтығы туралы деректер анықталған жоқ. Анықтама үшін: хабардар ету тәртібі ЖШС ішкі нормативтік құжаттарымен (Ұжымдық шарт) реттелген, жалақыдан есептелген және ұсталған сомалар туралы толық ақпаратпен есептік парақтар ай сайын беріледі. Ескерту:

- Тәртіптік жаза алынбаған қызметкерлерді ынталандыру деректері анықталған жоқ.

- Ерте алынған тәртіптік жазалардың айтарлықтай үлесі анықталған жоқ.

- Тәртіптік жазалардың шамадан тыс қысқа мерзімде алыну фактілері де анықталған жоқ (бұл фактілерді растайтын бұйрықтар жоқ).

- Заңнама нормаларын бұзған немесе жеке және заңды тұлғалардың құқықтарын шектеген адамдарға тәртіптік шара қолданылмауы туралы деректер тіркелген жоқ.

- Қызметкерлерді қызмет нәтижесіне қарамастан, талдау нысанындағы лауазымды тұлғалардың қалауы бойынша ынталандыру деректері анықталған жоқ.

Қызметкерлерді басқару саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне жүргізілген талдау:

Мемлекеттік сатып алуды ұйымдастыру, қызметкерлерді басқару және заңдық сүйемелдеу қызметі (бұдан әрі – МСБҚБЗСК) персоналды басқару бағыты бойынша бар сыбайлас жемқорлық тәуекелдері туралы ақпарат ұсынды:

Серіктестік құрылымының өзгеруіне байланысты Қызметтің ережесі мен мамандардың лауазымдық нұсқаулықтарына өзгерістер енгізілмеген.

1. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- өкілеттіктер мен жауапкершіліктердің нақты бөлінбеуі;
- өзектілендірілмеген құжаттардың болуы, бұл мамандардың міндеттері мен құқықтарының бұлыңғыр болуына әкелуі мүмкін;
- регламенттердің келіспеушілігі салдарынан лауазымдық өкілеттіктерді асыра пайдалану, құзырет шегінен тыс шешімдер қабылдау қаупі;
- жеке мүдделерді жасыру үшін нақты жазылмаған міндеттерді қолдану нәтижесінде мүдделер қақтығысы;
- бейресми ықпал ету мен көлеңкелі басқару үшін жағдай қалыптастыру;
- лауазымдық міндеттерді құқықтық шеңберден тыс орындау арқылы бейресми әсер етуге жол ашу.

Тәуекелдердің туындау себептері:

- жергілікті нормативтік актілерге уақытылы өзгерістер енгізілмеуі;
- ішкі құжаттарды өзектілендіру процесін жеткіліксіз бақылау;
- ұйымдық құрылым өзгерген жағдайда ережелерді қайта қараудың регламенттелген тәртібінің болмауы;
- бөлімшелер арасындағы ішкі коммуникацияның әлсіздігі.

Тәуекелдерді жоюға арналған ұсынымдар:

- барлық жергілікті нормативтік актілерге аудит жүргізіп, олардың қазіргі ұйымдық құрылымға сәйкестігін тексеру;
- Қызмет мамандарының ережесі мен лауазымдық нұсқаулықтарын жаңа функциялар мен міндеттерге сәйкес жаңарту;
- құрылымдық өзгерістер кезінде ішкі құжаттарды қайта қарау тәртібі мен мерзімін бекіту;
- нормативтік құжаттаманы жүргізу және өзектілендіру үшін жауапты тұлғаны тағайындау;
- қызметкерлерге жаңа талаптар мен функционал бойынша оқыту ұйымдастыру;
- лауазымдық нұсқаулықтардың сақталуын ішкі бақылауды енгізу.

Анықтама:

Талдау кезеңінде 14 қызметкерге тәртіптік жаза қолданылды. Аудит нәтижелері бойынша 13 қызметкерге ескерту берілді. 2025 жылға жанар-жағармай материалдарын сатып алу қажеттілігін тиімсіз жоспарлағаны үшін 1 қызметкерге ескерту жасалды.

2. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- қызметке қабылдау кезінде конкурс өткізу тәртібінің сақталмауы;

- кадрлық рәсімдердің ашық болмауы, фаворитизм, кадрлық сыбайлас жемқорлық тәуекелі.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің туындау себептері:

- конкурстық іріктеу рәсімінің ұзаққа созылуы;
- бос орындарды шұғыл жабу қажеттілігі;
- іріктеу процесінің автоматтандырылу деңгейінің төмендігі.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- конкурстық іріктеу тәртібіне өзгерістер енгізу (2023 жылғы 29 қарашадағы №171-4-ІІ бұйрығы);
- конкурстық іріктеу процесі мен мерзімдерін оңтайландыру.

юрیدикалық сүйемелдеу

Жүргізілген құқықтық және нормативтік жұмыс:
Талдау кезеңінде әзірленіп, келісілген нормативтік актілер жобалары:

- Астана қаласы әкімдігінің 4 қаулы жобасы;
 - Жалғыз қатысушының 14 шешімі;
 - Қол жетімділік мерзімінің ұзаруына байланысты банк кепілдіктерін ұсыну үшін қаржыландыру туралы серіктеспен қосымша келісім жасалды.
- Ішкі құжаттар жобалары әзірленді:

- «Жүргізушілер мен тракторшылар-машинистерге біліктілік санатын тағайындау тәртібі»;
- «Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі» (қаралып жатыр).

Еңбек шартына өзгерістер мен толықтырулар жобасы дайындалды. Заңды тұлғалардың сұрауларына жауаптар дайындау, бұйрық жобаларын сараптау жұмыстары жүргізілуде.

- Мемлекеттік сатып алуларға қатысушылардың әділетсіз екенін тану және айыппұл өндіріп алу туралы 29 талап арыз берілді. Мемлекеттік аудит қорытындысы бойынша Серіктестіктің Жарғысына өзгерістер енгізілді:

- Типтік ережеге (2023 жылғы 31.03. №112 бұйрықпен бекітілген) сәйкес Қадағалау кеңесінің комплаенс-офицерді тағайындау және есептілік өкілеттіктері бекітілді;

- Антимонополиялық органға қызмет түрлерін кеңейту/өзгерту туралы өтініш дайындалды.

- Астана санитарлық-қорғаныш аймағы мәселелері бойынша Заң жобасының нормаларын Мәжілісте түсіндіру және келісу жұмыстарына қатысты.

Заңдық сүйемелдеу саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне талдау:

Қызмет мамандары 2024 жылғы 16.07. №484 келісімшарт бойынша ЖК «Альянс» тарапынан талап арызды кешіктіріп беру фактісі анықталғанын хабарлады, бұл әкімшілік құқық бұзушылық пен айыппұлға әкеп соққан.

3. Келісімшарттардың дұрыс орындалмауы туралы ақпаратты уақытында ұсынбау және талап арыздарды кешіктіру **сыбайлас жемқорлық тәуекелі:**

- Әділетсіз жеткізушілерге қатысты талап арыздарын уақытында бермеу;
- Штрафтар мен өтемдерді өндіріп алу мүмкін еместігі салдарынан бюджет қаражатының жоғалуы;
- Әділетсіз жеткізушілердің мүддесінде талап арыздарды әдейі кешіктіру ықтималдығы;
- Контрагенттермен өзара әрекеттесу кезінде сыбайлас жемқорлық осалдықтарын қалыптастыру.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелінің түрлері:

- Бақылаусыздық тәуекелі;
- Жауапкершілікті жоғалту тәуекелі;
- Құқықтық сыбайлас жемқорлық тәуекелі.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің пайда болу себептері:

- Келісімшарт міндеттемелерін орындау мерзімдерін жеткіліксіз бақылау;
- Кешіктірулер мен құқықтық әрекеттердің қажеттілігі туралы автоматтандырылған хабарламалардың болмауы;
- Заң қызметімен өзара әрекеттесу үшін жауапты қызметкерлердің жүктемесі немесе біліктілігінің жеткіліксіздігі;
- Төмен жауапкершілік пен жеке тәртіп деңгейі;
- Құқықтық мәдениеттің төмен болуы;
- Орындалмауы үшін санкциялардың болмауы.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- Заңдық сүйемелдеуді, ақпарат беру қызметін қамтамасыз ететін жауапты тұлғаларды анықтау және жеке жауапкершілікті бекіту;
- Талап арыздарды уақытылы беруін жүйелі түрде аудиттен өткізу;
- Құжат айналымы және жеткізушілер тарапынан құқық бұзушылықтарға жедел әрекет ету бойынша ішкі тәртіпті күшейту;
- «Талап арыздар жұмыс тәртібі» (2022 жылғы 05.07 №88-І-П бұйрық) ережесіне өзгерістер енгізу;
- Келісімшарт тәртібі бойынша нұсқаулықтар өткізу.

мемлекеттік сатып алу ұйымы

ТОО «Астана орманы» мекемесінде мемлекеттік сатып алулар Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік сатып алулар туралы» Заңына, Мемлекеттік сатып алуларды жүзеге асыру ережелеріне және басқа да нормативтік-құқықтық актілерге сәйкес жүргізіледі. 2025 жылдың 1 қаңтарынан бастап күшіне енген Заңның жаңа редакциясының қабылдануына байланысты, 2024 жылғы желтоқсанда қызмет көрсету қызметінің үш маманы оқытудан өтті.

2024 жылғы 1 маусымнан 2025 жылғы 24 сәуірге дейінгі кезеңде Серіктестік 423 мемлекеттік сатып алу келісімшартын жалпы сомасы 1 341 965 150,31 теңгеге (оның ішінде 130 847 106,70 теңге ҚҚС-сыз, 1 211 118 043,61 теңге ҚҚС-пен) жасасты. Олардың 202-сі сомасы 874 437 256,75 теңгеге орындалды, қалған 221 келісімшарт орындау кезеңінде.

Аталған кезеңде жоспар бойынша 524 тармақ бойынша сатып алулар жүргізілді: 426 - тауарлар, 10 - жұмыстар, 88 - қызметтер.

Сатып алуларды жүргізу барысында мүдделер қақтығысы анықталған жоқ.

Комиссия құрамына туыстық қарым-қатынастағылар қабылданбайды. Қызмет тарапынан техникалық спецификацияларды дайындауға бақылау жүргізіледі: жеке жеткізушілердің мүддесіне талаптардың қасақана бұрмалану жағдайлары, сондай-ақ біліктілік талаптарының негізсіз көтеріліп немесе төмендетілуі жол берілмейді.

Мемлекеттік сатып алулар саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау:

Серіктестіктің мемлекеттік сатып алулар жөніндегі мамандары тарапынан техникалық сипаттамаларды бұза отырып жасау фактілері анықталды, бұл сот істеріне әкелді (мысал – «BigLab» ЖШС-мен 2024 жылғы 5 қыркүйектегі №523 шарт, сома – 1 090 506 теңге).

4. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- техникалық сипаттамаларды дұрыс жасамау;
- сатып алулар талаптарын нақты бір қатысушының мүддесіне қарай бұрмалау;
- сапасыз тауарлар мен қызметтердің жеткізілуі нәтижесінде бюджетке зиян келтіру;
- бәсекелестіктің төмендеуі және сатып алу рәсімдеріне деген сенімнің азаюы.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің туындау себептері:

- техникалық сипаттамаларды жасайтын қызметкерлердің біліктілігінің жеткіліксіздігі;
- сатып алу құжаттамасының сапасын бірнеше сатылы тексерудің болмауы;
- жекелеген тұлғалардың нақты жеткізушіге қолайлы жағдай жасауға мүдделі болуы (аффилиирленгендік тәуекелі);
- техникалық талаптарды әзірлеудің бірыңғай әдістемелік тәсілінің болмауы.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- техникалық сипаттамаларды жариялауға дейін ішкі бақылауға жауапты тұлғалармен міндетті түрде тексеруді енгізу;
- үлгілік сатып алуларға арналған техникалық тапсырмалардың стандарттары мен үлгілерін әзірлеу;
- сатып алу мамандарын, оның ішінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы аспектілер бойынша оқыту мен тестілеуді күшейту.

5. Техникалық сипаттамаларға сәйкес келмейтін тауарларды қабылдауға байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

Сыбайлас жемқорлық тәуекелінің түрі: құзыретті асыра пайдалану, техникалық сыбайлас жемқорлық тәуекелі.

Тәуекелдердің туындау себептері:

- техникалық талаптарды білмеу немесе елемей;

- тиісті бақылаудың болмауы;
- жеке мүдделіліктің болуы мүмкіндігі.

Ұсынымдар:

- өнімді қабылдау ережелерін өзектендіру (2021 жылғы 26 қазандағы №140-П бұйрық);
- жеткізілетін тауарларды техникалық тапсырмамен міндетті түрде салыстырып тексеруді енгізу;
- сәйкессіздіктер тәуекелдері және олардың салдары бойынша персоналды оқыту.

6. Техникалық сипаттамаларда лоттарға бөлудің болмауына байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

Тәуекел түрі: бәсекелестіктің шектелуі, қабылдауды қиындату, жобалық басқару тәуекелі.

Себептері:

- техникалық тапсырманы дайындау кезеңінде жеткіліксіз бақылау;
- сипаттамаларды құрастыру бойынша бірыңғай стандарттың болмауы.

Ұсынымдар:

- техникалық сипаттамаларды әзірлеу тәртібін әзірлеп бекіту;
- лот құрылымын тексеруге жауапты тұлғаны тағайындау;
- техникалық сипаттамаларды алдын ала сараптамадан өткізу тетігін енгізу.

7. ЖЖМ (жанар-жағармай материалдары) сатып алу қажеттілігін тиімсіз жоспарлауға байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- *мақсатсыз пайдалануға байланысты тәуекел* – ЖЖМ артық немесе жеткіліксіз көлемде сатып алу арқылы оларды жеке мақсаттарда пайдалану немесе үшінші тұлғаларға сату мүмкіндігі;

- *сатып алу кезіндегі сөз байласу тәуекелі* – ЖЖМ-ге деген қажеттілікті әдейі асырып көрсету арқылы аффилиирленген жеткізушілермен шарт жасасуға жол ашу, нәтижесінде артық шығындар мен теріс пайдалану туындайды;

- *ақпаратты жасыру тәуекелі* – есептеулер мен жоспарлау кезінде ашықтықтың болмауы сыбайлас жемқорлық сипаттағы фактілерді жасыруға қолайлы жағдай жасайды;

- *жауапкершіліктің төмен деңгейі* – аудит нәтижелері бойынша ескертулердің көп болуы, бірақ тәртіптік жауапкершіліктің қолданылмауы жазасыздық атмосферасын қалыптастырады;

- *мүдделер қақтығысы тәуекелі* – жоспарлау немесе аудитке жауапты тұлғалардың осы процестердің нәтижелеріне жеке мүдделілігінің болуы.

Тәуекелдердің туындау себептері:

- сатып алуды, оның ішінде ЖЖМ-ді жоспарлау критерийлері мен регламенттерінің нақты жазылмауы;

- басшылық тарапынан сатып алу және жоспарлау процестеріне бақылаудың жеткіліксіздігі;

- жоспарлау процедурасындағы автоматтандырудың және ашықтықтың төмен деңгейі;

- ішкі бақылау және аудит жүйесінің әлсіздігі, бұзушылықтарды уақтылы анықтауға кедергі келтіреді;
- негізсіз есептер ұсынғаны үшін қызметкерлердің жеке жауапкершілігінің болмауы;
- жеке мүддесі бар тұлғалардың сатып алу көлемін арттыруға ұмтылуы.

Ұсынымдар:

- *ұйымдастырушылық шаралар* – сатып алуды жоспарлау мен бекітудің регламентін әзірлеп, енгізу, ашық және объективті есептеу әдістерін міндетті түрде қолдану;
- *бақылау және аудит* – ішкі бақылау жүйесін күшейтіп, сұралған қажеттіліктердің негізділігі мен ресурстардың нақты пайдалануын тексеру бойынша тұрақты аудит жүргізу;
- *персоналды оқыту* – қызметкерлерді сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат нормалары, оның ішінде тәуекелдерді анықтау және алдын алу бойынша практикалық ұсынымдармен оқыту;
- *жауапкершілік* – негізсіз немесе бұрмаланған қажеттілік есептері үшін жеке жауапкершілік орнату, оның ішінде тәртіптік және (қажет болған жағдайда) материалдық жазалау қолдану;
- *өткен сатып алуларды талдау* – алдыңғы кезеңдердегі ЖЖМ сатып алулары мен нақты шығындарға ретроспективті талдау жүргізу арқылы ауытқуларды анықтау және болашақта жоспарлауды жақсарту.

Сонымен қатар, мемлекеттік сатып алу саласындағы тұрақты түрде кездесетін ықтимал сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне назар аудару қажет:

8. Мемлекеттік сатып алудың жылдық жоспарын (ЖСЖ) қалыптастыру кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Тауарларды, жұмыстарды және көрсетілетін қызметтерді (ТЖҚ) мөлшері мен бағасын жасанды түрде арттыру;
- Тауар сипаттамалары мен ЕСТЖК кодтарын қасақана бұрмалау;
- Өлшем бірліктерін және лоттау тәртібін бұзу;
- Сатып алудан негізсіз бас тарту.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің себептері:

- Тиісті бақылаудың болмауы;
- Жауапты тұлғалардың біліктілігінің төмендігі;
- Сатып алуларды нақты жеткізушілерге бейімдеу әрекеттері;
- Мәліметтерді тексеруге формалды көзқарас.

Тәуекелдерді азайту бойынша ұсыныстар:

- Үш сатылы тексеру жүйесін енгізу (маман, басшы, ішкі бақылау);
- Excel бағдарламасында дөңгелектеу қателерін автоматты түрде анықтау;
- Жоспарлау кезінде ішкі чек-парақтарды пайдалану;
- Жоспарларды бекітпестен бұрын ішкі аудит жүргізу.

9. ЖСЖ-ға өзгерістер енгізу кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Жеткізушілерге бейімделген негізсіз көп өзгерістер;
- Өтінімдер мен қызметтік жазбалар негіздерін қолдан жасау.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің себептері:

- Мерзімдерді жоспарламау;
- Сатып алу процесіне ықпал ету әрекеттері;
- Бөлімшелер арасындағы келіспеушіліктер.

Тәуекелдерді азайту бойынша ұсыныстар:

- Жоспарлау және өзгерістерді бақылау кестесін бекіту;
- Қызметтік жазбаларды нұсқаларды тіркеумен электронды келісу;
- Өзгерістер енгізу себептерін нақты регламенттеу.

10. Техникалық сипаттама дайындау кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Дискриминациялық талаптарды енгізу;
- Нақты жеткізушіге бейімдеу;
- Түсініксіз немесе бақыланбайтын шарттар.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің себептері:

- Техникалық тапсырма дайындау ережелерін білмеу;
- Сыбайлас жемқорлық мүдделер;
- Бақылау мен келісудің жеткіліксіздігі.

Тәуекелдерді азайту бойынша ұсыныстар:

- Техникалық сипаттаманы заң бөлімімен міндетті тексеру;
- Үлгілік және типтік сипаттамаларды енгізу;
- «Техникалық сипаттаманы әзірлеу, келісу және бекіту ережелері»

бойынша оқыту өткізу (ТОО №138-4-П бұйрығы, 29.09.2023ж.).

11. Конкурс/аукцион өткізу кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Заңсыз біліктілік талаптарын енгізу;
- Құжаттаманы талқылау кезеңінде бұзушылықтар;
- Конкурс комиссиясына қысым көрсету;
- Хаттамаларды уақытында орналастырмау;
- Өтінімдерді заңсыз қабылдамау.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің себептері:

- Қатысушылар санын шектеу әрекеттері;
- Комиссия мүшелері мен жеткізушілер арасындағы сөз байласу;
- Кадр тапшылығына байланысты мерзімдерді бұзу.

Тәуекелдерді азайту бойынша ұсыныстар:

- Тәуелсіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы бақылаушы тағайындау;
- Ішкі ақпараттық жүйе арқылы мерзімдердің сақталуын бақылау;
- Конкурс комиссиясы отырыстарын хаттамамен рәсімдеу;
- Өтінімдерді қабылдамау бойынша «қосарлы тексеру» қағидасын енгізу.

12. Бір көзден сатып алу кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Заңды негізсіз бір көзден сатып алу;
- Нақты жеткізушілердің мүддесін қолдау.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің себептері:

- Жекелеген тұлғалардың мүддесіне процедураны жеңілдету;
- Негіздеулердің жеткіліксіз құқықтық сараптамасы.

Тәуекелдерді азайту бойынша ұсыныстар:

- Негіздеулерге міндетті заң сараптамасын енгізу;
- Барлық бір көзден сатып алулардың ішкі реестрін және талдауын жүргізу;
- Негіздемелерді мерзімді түрде бақылау органымен тексеру.

13. Шарттарды орындау барысында туындайтын сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Жеткізушілермен бейресми келіссөздер;
- Шарт талаптарының орындалуын жеткіліксіз бақылау;
- Жеткізуші бұзушылықтарына назар аудармау.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің себептері:

- Жауапты тұлғалардың жеке мүддесі;
- Тапсырыс беруші тарапынан бақылаудың болмауы;
- ТЖҚ-ны қабылдау кезінде формалды тәсіл.

Тәуекелдерді азайту бойынша ұсыныстар:

- Бейресми қарым-қатынасқа тыйым салу – тек ішкі ақпараттық жүйе (ИС) немесе корпоративтік электрондық пошта арқылы байланыс;
- Қабылдау үшін жауаптыларды тағайындап, жеке жауапкершілік жүктеу;
- Сенімсіз жеткізушілер бойынша ішкі реестр жүргізу;
- Шарт пен техникалық сипаттамаға сәйкес қабылдау кезеңінде чек-парақтарды қолдану және ішкі «ТЖҚ қабылдау ережелерін» енгізу (№140-П бұйрығы, 26.10.2021ж.).

Жалпы ұсыныстар:

- Қызметкерлерді сыбайлас жемқорлыққа қарсы талаптар бойынша оқыту;
- Ішкі сыбайлас жемқорлыққа қарсы комиссия құру;
- Ашықтықты және өзгерістерді қадағалау үшін электрондық жүйелерді қолдану;
- Сыбайлас жемқорлық көріністері туралы хабарлау үшін қолданыстағы арналарды («Сенім желісі») пайдалану;
- Ішкі аудит пен рәсімдердің сақталуын жүйелі түрде тексеру.

Мемлекеттік сатып алу саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдері бойынша жалпы қорытынды:

Анықталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдері сатып алулар саласында сыбайлас жемқорлықтың туындауына жағдай жасайтын ұйымдастырушылық кемшіліктердің бар екенін көрсетеді. Заңбұзушылықтар ауқымы шектеулі болғанымен, олардың қайталануы ішкі бақылауды күшейтуді, персоналды оқытуды және адами факторды болдырмайтын цифрлық шешімдерді енгізуді талап етеді.

Сондай-ақ, Серіктестіктің тарапынан тауарларды қабылдау тәртібі мен техникалық сипаттамаға сәйкес келмейтін немесе сапасыз өнімді қабылдаудың салдарын түсіндіруге бағытталған тұрақты сабақтар өткізілетінін атап өту қажет, оның ішінде «баламалы» сипаттамаларға қатысты да.

Мүдделер қақтығысын реттеу

Талдау кезеңінде Серіктестік қызметінде мүдделер қақтығысын бақылау және реттеу шаралары ISO 37001:2016 стандартына сәйкес тиісті деңгейде қамтамасыз етілгені анықталды.

Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың алдын алуға бағытталған ішкі нормативтік құжаттар бойынша кәсіпорын келесі ішкі нормативтік құжаттарды басшылыққа алады:

- «Астана орманы» ЖШС-нің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясаты (2 және 3-қосымшалар), ЖШС директорының 2022 жылғы 1 маусымдағы №73-4-П бұйрығымен бекітілген;

- «Астана орманы» ЖШС лауазымды тұлғалары мен қызметкерлерінің мүдделер қақтығысын реттеу қағидалары (2022 жылғы 12 мамырдағы №64-3-П бұйрық);

- «Астана орманы» ЖШС-де мүдделер қақтығысының алдын алу және реттеу саясаты, ЖШС директорының 2023 жылғы 17 сәуірдегі №57-4-П бұйрығымен бекітілген.

2024 жылғы ішкі сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне сыртқы талдау нәтижелері бойынша әзірленген Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою жөніндегі жоспарды орындау аясында, 2024 жылғы 8 шілдедегі №108-2-П бұйрығымен «Келісу комиссиясының мүшелерінің жауапкершілігі туралы» Ережеге өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

Бұл шара «Астана орманы» ЖШС-дегі жеке еңбек даулары бойынша Келісу комиссиясының мүдделер қақтығысын реттеу мәселелері жөніндегі ережесін қолданыстағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнамаға сәйкестендіру мақсатында қабылданды.

Келісу комиссиясының құрамында ұжымдық шешім қабылдау кезінде мүдделер қақтығысы туындаған жағдайда қолданылатын «Келісу комиссиясы мүшелерінің жауапкершілігі туралы» жаңа бөлім Ережеге енгізілді.

Сонымен қатар, Серіктестіктің қызметінде және қызметкерлерді ішкі тағайындау кезінде мүдделер қақтығысына байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің туындау мүмкіндігін толығымен жоққа шығаруға болмайды.

Осыған байланысты жауапты тұлғалар жаңадан қабылданған қызметкерлерге Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңының 14-бабын бұзуға жол бермеу туралы түсіндіру жұмыстарын жалғастырып, тұрақты мониторинг жүргізуі қажет.

Мемлекеттік қызметтер көрсету Товарищество мемлекеттік қызметтер көрсетпейді.

Рұқсат беру функцияларын іске асыру Серіктестіктің рұқсат беру функцияларын жүзеге асырмайды.

Бақылау функцияларын іске асыру Серіктестіктің бақылау функцияларын жүзеге асырмайды.

Бюджеттік және қаржылық қаражаттарды игеру мен бөлу

Бас экономист

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2019 жылғы 14 ақпандағы №14 бұйрығына сәйкес «Мемлекет қатысатын акционерлік қоғамдар мен жауапкершілігі шектеулі серіктестіктердің, мемлекеттік кәсіпорындардың даму жоспарларын әзірлеу, бекіту, іске асыруын мониторингтеу және бағалау, сондай-ақ олардың орындалуы бойынша есептер әзірлеу және ұсыну қағидаларын бекіту туралы» 2023 жылғы 20 қарашадағы №3 сырттай отырыстың шешімімен «Астана орманы» ЖШС-нің 2024 жылға арналған даму жоспары бекітілді.

2024 жылға жоспарланған табыс бөлімі – **1 461 538,6 мың теңге**, нақтысы – **1 355 834 мың теңге**. ЖШС-нің нақты шығыс бөлігі – **1 346 944 мың теңге**, ал жоспарланған сома – **1 452 611,7 мың теңге**.

2024 жылға арналған қаржылық нәтиже жоспары – **8 926 мың теңге**, нақты таза пайда – **8 656 мың теңге**, оның ішінде **6 059 мың теңге** бюджетке аударылады.

Сонымен қатар, Серіктестік тарапынан «Астана қаласының «Жасыл белдеу» аумағында отырғызылған ағаш екпелерін қайта құру және екінші рет орман дақылдарын отырғызу жобалары (4, 5, 6 кезек)» бойынша жұмыстар жоспарланды.

2024 жылға қаржыландыру көлемі – 2 261,8 млн теңге (ҚҚС-мен бірге), оның ішінде:

- 4-кезек – 41 млн теңге,
- 5-кезек – 418,8 млн теңге,
- 6-кезек – 1 802 млн теңге.

Жобалар толық көлемде орындалды, мақсатты индикаторларға қол жеткізілді, атап айтқанда:

- 200 217 дана көшет отырғызылды,
- 4, 5, 6 кезек бойынша 1 759,37 га жасыл екпелерге күтім жұмыстары жүргізілді.

Астана қаласы әкімдігі қызметіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне сыртқы талдау нәтижелері бойынша берілген ұсынымдарды орындау жөніндегі іс-шаралар жоспарына сәйкес, Астана қаласы әкімінің аппаратына және жобалық кеңсесіне «Астана қаласының «Жасыл белдеу» аумағында ағаш екпелерін қайта құру және екінші рет орман дақылдарын отырғызу (4, 5, 6 кезек)» жобалары бойынша орындалған жұмыстар туралы есеп тоқсан сайын ұсынылады.

2025 жылға жоспарланған табыс бөлімі – 1 334 567 мың теңге, шығыс бөлігі – 1 324 816 мың теңге, жоспарланған қаржылық нәтиже – 9 751,0 мың теңге.

«Астана қаласының «Жасыл белдеу» аумағында екінші рет орман дақылдарын отырғызу» жобасының 2025 жылға арналған қаржыландыру көлемі (5 және 6 кезек) – 1 421 753 мың теңге (ҚҚС-пен бірге).

Тексеру барысында, Бас экономист келесі тұрақты түрде мониторингтеуді және тәуекелдерді жою не азайтуды қажет ететін сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін көрсетті:

14. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- бюджет деректерін қасақана бұрмалау;
- бюджет «заңсыз сыйақы» беру мақсатында қалыптастырылуы;
- жоспарлы көрсеткіштердің бұрмалануы.

Тәуекелдердің туындау себептері:

- көпсатылы бақылаудың болмауы;
- есептеулердің жеткіліксіз автоматтандырылуы.

Тәуекелдерді жою және азайту жөніндегі ұсыныстар:

- бюджетті қалыптастыру мен келісу функцияларын бөлу;
- ERP-жүйелерін (кәсіпорын ресурстарын жоспарлау бағдарламалық қамтамасы) және ашық құжат айналымын енгізу;
- жоспарлар мен бюджеттерге сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізу.

Бухгалтерлік есепті ұйымдастыру

Бухгалтерлік есеп бөлімі – Серіктестіктің дербес құрылымдық бөлімшесі болып табылады және өз қызметін 2023 жылғы 8 желтоқсандағы №174-І-П бұйрығымен бекітілген Бухгалтерлік есеп бөлімі туралы Ереже негізінде басқа құрылымдық бөлімшелермен өзара іс-қимылда жүзеге асырады.

Талдау кезеңіндегі аудиттер туралы ақпарат:

2024 жылға қаржылық есептілікке аудит жүргізілді.

Оның нәтижелері бойынша Серіктестіктің есеп жүргізу қызметі Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп жүргізу саласындағы заңнамасына, сондай-ақ халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес келетіні анықталды. Аудиттің нәтижелері 2024 жылғы 31 желтоқсандағы Қаржылық есептілік пен Тәуелсіз аудитордың қорытындысында (ТОО «Qazaqauditor», №67, 2025 жылғы 18 ақпан) көрсетілген.

Қызметкерлердің лауазымдық міндеттерін орындау рәсімдерін талдау барысында бөлім тарапынан төмендегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері анықталып, оларды азайту не жою қажеттілігі ұсынылды:

Бухгалтерлік есептегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау

15. Шарттық және есептік талаптарды сақтамай қызметтерді негізсіз қабылдау тәуекелі:

- шарт талаптары мен бухгалтерлік есеп мерзімдерін сақтамай жұмыстар/қызметтерді қабылдау (жалған немесе мерзімінен бұрын шығындарды тану);
- мемлекеттік сатып алу жүйесінде (МСЖ) расталмаған қызметтерге негізсіз төлем жасау мүмкіндігі.

Тәуекелдердің ықтимал себептері:

- Материалдық жауапты тұлғалардың (МЖТ) актілерді рәсімдеу тәртібі мен мерзімдеріне жеткіліксіз бақылауы;

- Актілерді бекіту мерзімдері туралы автоматтандырылған ескертулердің болмауы;
- Бухгалтерия, МСЖ мамандары мен МЖТ арасындағы өзара іс-қимылдың регламенттелмеуі;
- Жауапты тұлғалардың біліктілігі немесе салғырттығы (мысалы, ЭЦҚ-ның уақтылы жаңартылмауы).

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- есеп жүйесіне актілерді қол қою мерзімдерін бақылау күнтізбесін енгізу;
- МЖТ-ны айдың 25–31 күндері аралығында МСЖ порталында электрондық акті шығаруын бақылауға міндеттеу;
- қағаз түріндегі актіні МСЖ порталындағы электрондық акті расталмайынша қол қоюға тыйым салатын регламент (Нұсқаулық, Ереже) әзірлеу және бекіту;
- барлық МЖТ-ға МСЖ-порталмен жұмыс істеуді және құжаттардың дұрыстығын бақылауды үйрету;
- резервтік МЖТ тағайындау немесе ЭЦҚ-ны алдын ала жаңартуды міндеттеу.

16. Тауарды қабылдау және жеткізу шарттарын сақтамау тәуекелі:

- сапа, мерзім, сан бойынша шарт талаптарын бұза отырып тауар қабылдау;
- қайтару рәсімдерін елемеу немесе ресми рәсімдеусіз тауарды рұқсатсыз ауыстыру;
- құжаттармен манипуляция жасауға жағдай жасау (жалған жеткізу, қосарланған жеткізу және т.б.).

Тәуекелдердің ықтимал себептері:

- МЖТ тарапынан жеткізу мен қабылдауға жеткіліксіз бақылау;
- тауарды қайтару рәсімі мен оған жауапты тұлғалардың болмауы;
- қабылдау процесінде «сұр аймақтардың» болуы (мысалы, курьерлер немесе күзетшілердің өкілеттігінсіз тауарды қабылдауы).

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- тауарды тек жұмыс уақытында, тек МЖТ арқылы, құжаттарды алдын ала салыстыра отырып қабылдау тәртібін бекіту;
- тауар нақты тексерілмейінше жүкқұжаттарға қол қоюға тыйым салу;
- сәйкессіздік анықталған жағдайда – сәйкессіздік туралы акт жасау және жеткізушіні ресми түрде хабардар ету;
- жеткізу құнын өтеу тәртібімен бірге тауарды қайтару рәсімінің типтік үлгісін бекіту;
- жеткізудің кешігуі кезінде МСЖ маманын/заңгерді жедел хабардар ету механизмін енгізу.

17. Құжат айналымы рәсімдерінің бұзылуы нәтижесінде туындайтын тәуекелдер:

- құжаттарға кері күнмен қол қою;
- электрондық шот-фактураның (ЭСФ), электрондық актінің, жүкқұжаттардың уақтылы немесе қате рәсімделуі;

- жеткізушіге айыппұлдарды қолданбау үшін әдейі жағдай жасау.

Тәуекелдердің ықтимал себептері:

- тауар нақты қабылданғаны туралы бухгалтерия мен МСЖ мамандарына уақтылы хабар берілмеуі;
- актілерді қабылдамаудың келісілген уақыт шеңберінің болмауы;
- бөлімдер арасындағы цифрлық үйлестірудің жеткіліксіздігі.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- МЖТ тауар қабылданған күннен бастап бір жұмыс күні ішінде бухгалтерия мен МСЖ-ны хабардар етуге міндетті;
- қабылдау туралы электрондық хабарлама нысанын енгізу (уақыт белгісімен);
- актілерді жүйеде жүктелген соң 1 жұмыс күні ішінде қабылдамауды бақылау;
- жеткізу құжаттамасының толықтығын тексеруге әр бөлімде жауапты тұлғаларды тағайындау.

Қызметкерлердің демалыс күндері жұмысқа шығуымен байланысты жалақы қорын (ЖҚ) бақылау – бюджетті үнемдеу және ысыраптың алдын алудың маңызды шараларының бірі.

18. Демалыс күндері еңбекақы төлеуге байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелі:

Жұмысқа жалған шығу:

- қызметкердің жұмыс орнында нақты болмағанына қарамастан, демалыс күндері үшін үстемақы есептеу;
- қызметкер мен кадрлық/қаржылық қызметкерлер арасындағы сөз байласу.

Жұмыс уақытының мөлшерін асыра көрсету:

- нақты жұмыс істеген сағаттан артық көрсету.

Келісім рәсімдерінің бұзылуы:

- басшылықпен келісусіз немесе тиісті бұйрықсыз демалыс күндері жұмысқа шығару.

Таңдамалы төлемдер:

- үстемақыны тек «жақын» қызметкерлерге төлеу, сол күндері жұмыс істеген басқа қызметкерлерді елемей.

Ашық критерийлер мен құжаттаманың болмауы:

- үстемақы төлеу тәртібі мен ішкі актінің болмауы.

Тәуекелдерді төмендету бойынша ұсыныстар:

Жұмыс уақытын автоматтандырылған есепке алу:

- рұқсат беру және жұмыс уақытының электрондық бақылау жүйесін (СКУД, биометриялық жүйелер) енгізу;
- табельді электрондық деректермен салыстыру.

Міндетті құжаттық рәсімдеу:

- демалыс күнгі жұмыс – бұйрықпен рәсімделуі тиіс (себебі, келісімі мен жауапты тұлғасы көрсетілуі керек);

- демалыс күндері жұмысқа шығу журналын жүргізу (қызметкерлердің қолы қойылуы тиіс).

Қосарлы бақылау:

- демалыс күнгі жұмыс пен үстемақыны кемінде екі тұлға (мысалы, бөлім басшысы + кадр бөлімі/бухгалтерия) келісуі тиіс.

Ішкі аудит:

- үстемақы есептеуді тұрақты тексеру.

Ашық ережелерді бекіту:

- демалыс күндері жұмысқа тарту және үстемақы есептеу тәртібі туралы ішкі ереже/регламент әзірлеу және бекіту;

- қолданыстағы ережелер туралы қызметкерлерге хабарлау.

Бұзушылыққа қарсы санкциялар:

- негізсіз есептеулер немесе жалған шығулар үшін жауапкершілік (оның ішінде тәртіптік жауапкершілік) белгілеу.

Ашық есептілік:

- бөлімдер бөлінісінде үстемақы сомалары туралы жинақталған ақпаратты (жеке деректерсіз) жариялау арқылы ашықтықты арттыру.

Астана қаласы бойынша мемлекеттік мекеме «Ревизиялық комиссия» жүргізген аудит қорытындылары негізінде Серіктестіктің комплаенс-офицері тарапынан жүргізілген сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау
(аудиторлық есеп 28.10.2024 ж.)

Астана қаласының экологиялық саясаты стратегиялық құжаттар арқылы жүзеге асырылады: «Қазақстан – 2050» стратегиясы, Экологиялық кодекс және «Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасы. Ең маңызды бағыттар ретінде «Жасыл белдеу» жобасының іске асырылуы және қаланы көгалдандыру шаралары белгіленді.

Сонымен бірге, осы салада жоспарлау, есеп беру, түгендеу және заңнамалық талаптарды сақтау мәселелерінде белгілі бір қиындықтар анықталды.

Серіктестіктің бухгалтерлік есебіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау

Есеп саясаты

19. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- бухгалтерлік есептің бұрмалану тәуекелі;
- биологиялық активтер мен оларға кеткен шығындардың дұрыс есептелмеу тәуекелі;
- нақты шығындар мен мүлік көлемін жасыру және дұрыс есептемеу тәуекелі.

Тәуекелді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

Есеп саясатына келесі өзгерістер енгізу:

- биологиялық активтерді есепке алу (түрлері, тұқымдары және орналасуы бойынша);

- қосалқы өндіріс шығындары;

– жанар-жағармай материалдарының қозғалысын есепке алу формасын бекіту және оны ТМЦ туралы ережеде бекіту.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша жүзеге асырылған шаралар:

1. 2025 жылғы 21 ақпандағы №33-6-П бұйрықпен ТОО «Астана орманы» есеп саясаты жаңа редакцияда бекітілді, 1 және 8 тармақтарда биологиялық активтерді есепке алу және қосалқы өндіріс шығындары бойынша есеп шоттары туралы ақпарат ашылды.

2. 2025 жылғы 24 сәуірдегі №73-2-П бұйрықпен 2024 жылғы 18 наурыздағы №41-6-П бұйрықпен бекітілген материалдық ресурстарды қолдану ережесіне (түсу, қозғалыс, сақтау, қоймадан беру, есептен шығару тәртібі) жанар-жағармай материалдарының қозғалысын есепке алу формасын бекіту жөнінде өзгерістер енгізілді.

Биологиялық активтерді есепке алу

20. Сыбайлас жемқорлық тәуекелі:

– биологиялық активтерді (орман алқаптары, питомниктер, көшеттер) есепке алу ашық еместігі немесе дәл еместігі сыбайлас жемқорлық әрекеттеріне жол ашуы мүмкін, мысалы, көлемдерді ұлғайту, залалдарды немесе жоғалтуларды жасыру, жалған есептен шығару, ұрлық.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелінің туындау себептері:

- түгендеу болмауы немесе дұрыс жүргізілмеуі;
- биологиялық активтерді идентификациялау және бағалау қиындықтары;
- нақты әдістемелік тәсілдің жоқтығы;
- мәліметтерді субъективті түрде көбейту/азайту мүмкіндігі;
- активтерді беру немесе сату кезінде бағасын асыру;
- активтердің нақты жағдайына жеткілікті бақылаудың жоқтығы;
- учаскелерге шектеулі қолжетімділік, спутниктік бақылаудың болмауы.

Тәуекелді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- сыртқы аудиторлар мен тәуелсіз сарапшылар қатысқан тұрақты тәуелсіз инвентаризация жүргізу;
- активтерді есепке алу бойынша ішкі аудит енгізу;
- координаталар, фотосуреттер, көлемдер мен жауапты тұлғалардың қолтаңбалары көрсетілген міндетті құжаттандыру.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша жүзеге асырылған шаралар:

2025 жылғы 21 ақпандағы №33-6-П бұйрықпен «Астана орманы» ЖШС есеп саясаты жаңа редакцияда бекітіліп, 1 және 8 тармақтарда биологиялық активтерді есепке алу және қосалқы өндіріс шығындары бойынша есеп шоттары туралы толық ақпарат ашылды.

Бұхгалтерлік және қаржылық есеп

21. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

– өндірісте қолданылатын автокөлік құралдарының (квадроциклдер) тахометрлік өлшеуіштерінің шекті мәндері тіркелмей (акттелмей) жанар-жағармайдың шығыны болуы.

Нәтижесінде жанар-жағармай шығыны 231,9 мың теңге сомасында құжаттық растамасыз есептен шығарылған, бұл жанар-жағармай материалдарының толық есебін қамтамасыз ету шараларының қабылданбағанын көрсетеді.

Тәуекелді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- барлық шығыстардың құжаттық растамасын қатаң бақылау енгізу;
- жанар-жағармайды есепке алу автоматтандырылған жүйе (GPS, электрондық жанар-жағармай карталары, жанар-жағармай модулі) бойынша жүргізілуі тиіс.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша жүзеге асырылған шаралар:

1. 2025 жылғы 24 сәуірдегі №73-2-П бұйрықпен 2024 жылғы 18 наурыздағы №41-6-П бұйрықпен бекітілген материалдық ресурстарды қолдану ережесіне жанар-жағармай қозғалысын есепке алу формасын бекіту туралы өзгерістер енгізілді.

2. ТОО «Астана орманы» 2025 жылғы 1 мамырдан бастап автокөліктер мен техниканың жанар-жағармайын GPS бақылау және мониторинг жүйесін енгізді (2025 жылғы 24 ақпандағы №34-4-П, 2025 жылғы 29 сәуірдегі №76-2-П бұйрықтар, сондай-ақ 2025 жылғы 23 ақпандағы №84, 27 наурыздағы, 5 мамырдағы №85, №87, №88 және 2025 жылғы 4 сәуірдегі №220 келісім-шарттар және тауарларды қабылдау-тапсыру актілері).

3. Жанар-жағармай қозғалысын есепке алуға жауапты қызметкер 2025 жылғы 5 ақпандағы №22-3-П бұйрықпен тәртіптік жауапкершілікке тартылды (ескерту берілді).

Кадрлық және ұйымдастырушылық сыбайлас жемқорлық тәуекелдері

22. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Қызметке тағайындау кезінде біліктілік талаптарына сәйкес келмеу қаупі;

- Қызметкерлер санының артықтығы және штаттық кестенің сәйкес болмауы: кадрларға қажеттіліктің дұрыс көрсетілмеуі, жалған жұмысқа орналастыру мүмкіндігі, еңбекақы қорына тиімсіз шығындар.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- Қызметкерлердің біліктілік талаптарына сәйкестігіне кадрлық аудит жүргізу;

- Нақты қажеттілікке сәйкес қызметкерлер санын оңтайландыру;

- Штаттық кесте мен еңбекақы жүйесін Еңбек кодексіне және ішкі регламенттерге сәйкестендіру.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша орындалған іс-шаралар:

«Астана орманы» ЖШС-нің Жалғыз қатысушысының 2025 жылғы 14 наурыздағы №6 шешімі және 2025 жылғы 14 наурыздағы №47-2-П бұйрығы негізінде штаттық кесте бекітіліп, штат саны 1047 бірліктен 645 бірлікке дейін қысқартылды. Қысқартылған штаттық бірліктер бойынша салыстырмалы кесте аудит нәтижелерімен бірге ұсынылды.

Еңбекақы төлеу

23. Сыбайлас жемқорлық тәуекелі:

– Еңбекақы қорын қалыптастыру және жалақы есептеу жалған жұмысқа орналастыру, «өлі жандар», мөлшерден тыс ставкалар немесе негізсіз үстемақылар нәтижесінде бұрмалануы мүмкін.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелінің пайда болу себептері:

- Кадрлық құжаттарды тиісті бақылаудың болмауы;
- Жұмыс уақыты есебінің табельдерін формалды түрде тексеру;
- Жалақы есептеу жүйесінің жабықтығы.

Тәуекелді азайту бойынша ұсыныстар:

- Қызметкерлер саны мен нақты еңбек функцияларына аудит жүргізу;
- Жұмыс уақытын электронды бақылау (биометрия, рұқсат жүйелері);
- Еңбекақы қоры туралы жинақталған ақпаратты (жеке деректерсіз)

жариялау арқылы ашықтықты қамтамасыз ету.

Сыйақы жүйесі

24. Сыбайлас жемқорлық тәуекелі:

– Жұмысшыларға тұрақты түрде немесе өндірістік үдерістерге қатысы жоқ шектеулі тұлғалар тобы арасында айқын критерийлерсіз сыйақы төлеу қаупі.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелінің пайда болу себептері:

- Айқын және тексерілетін негізгі көрсеткіштердің болмауы;
- Сыйақы беру шешімдерін қабылдауда қолмен басқару.

Тәуекелді азайту бойынша ұсыныстар:

– Қызметкерлерге сыйақы төлеу тәртібін негізгі нәтижелермен байланыстыра отырып әзірлеу және бекіту, немесе қолданыстағы ішкі нормативтік құжатқа тиісті толықтырулар енгізу.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша орындалған іс-шаралар:

«Астана орманы» ЖШС Жалғыз қатысушысының 2025 жылғы 18 сәуірдегі №7 шешімімен 2023 жылғы 21 желтоқсандағы №17 шешіммен бекітілген «Астана орманы» ЖШС атқарушы органының еңбекақы төлеу, сыйақы беру және әлеуметтік қолдау шарттары туралы Ережеге өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп, сыйақы беру шарттарын реттейтін критерийлер мен негіздер бекітілді.

Материалдық көмек

25. Сыбайлас жемқорлық тәуекелі:

– Материалдық көмекті (емделуге, отбасылық жағдайлар бойынша және т.б.) нақты негізсіз жағдайларда беру қаупі.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелінің пайда болу себептері:

- Ұсынылған құжаттардың тексерілмеуі;
- Шешім қабылдаудағы субъективтілік;
- Қызметкерлер арасында көмекті тең бөлмеу.

Тәуекелді азайту бойынша ұсыныстар:

– Көмек көрсетудің айқын критерийлерін енгізу;

– Өтінімдерді бөлімшелер өкілдерінен тұратын комиссиямен бекіту, егер ондай комиссиялар бар болса, тоқсан сайынғы ақпаратты Товарищество басшысына және комплаенс-офицерге мониторинг жүргізу үшін ұсыну.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша орындалған іс-шаралар:

2025 жылғы 8 қаңтардағы №4-1-ІІ бұйрығымен материалдық көмекті бөлу бойынша комиссия құрылды. 2025 жылы материалдық көмек комиссия шешімі негізінде беріледі.

Активтерді басқарудағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдері

26. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- 100% тозығы жеткен көлік құралдарын пайдалану, олардың кейбіреуі (18 бірлік) іс жүзінде пайдаланылмайды, бірақ олар үшін салық төленуде – экономикалық шығын 684,3 мың теңге;
- Істен шыққан көліктерді уақтылы есептен шығармау;
- Өз автопаркі бола тұра жеңіл автокөлік жалдау – активтерді тиімсіз пайдалану 23 391,6 мың теңгеге.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- Автопаркке тәуелсіз техникалық сараптама жүргізіп, пайдалануға жарамсыз көліктерді есептен шығару;
- Қызметтік көлік лимиттерін қайта есептеп, бос техника болған жағдайда жалға алу шығындарын болдырмау.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша орындалған іс-шаралар:

1. «Астана орманы» ЖШС Жалғыз қатысушысының 2024 жылғы 20 желтоқсандағы №31 шешімімен 2025 жылға арналған әкімшілік шығындар есебінен ұсталатын қызметтік және кезекші автокөліктердің нормативтері бекітілді. Айына 2100 км аспайтын жүріс лимитімен 2 қызметтік және 4 кезекші автокөлік көзделді. 2025 жылғы 5 қаңтардағы №01-13-ІІ директор бұйрығымен автокөліктер Товарищество бөлімшелеріне бөлінді.

2. 2025 жылғы 11 наурыздағы №44-3 бұйрығы және 2025 жылғы 11 наурыздағы есептен шығару актілері негізінде 17 бірлік автокөлік есептен шығарылды.

GPS-бақылау және ЖЖМ мониторинг жүйесінің болмауы

27. Сыбайлас жемқорлық қаупі:

- жанар-жағармай материалдарын (ЖЖМ) мақсатсыз немесе артық пайдалану;
- атқарылған жұмыстар туралы есептерді әдейі бұрмалау мүмкіндігі.

Қауіпті жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- пайдаланылып жүрген барлық көлік құралдарына GPS-мониторинг енгізу;
- көлік қозғалысы мен жанармай шығынын электрондық есепке алу жүйесін енгізу;
- ЖЖМ бойынша лимиттерді нормативтерге сәйкес белгілеу және олардың орындалуын жүйе арқылы бақылау;
- жанармайды есептен шығару спидометр мен одометр көрсеткіштерін ескере отырып жүргізілуі тиіс;
- GPS-мәліметтер мен есептік деректер арасындағы маршруттардың сәйкестігін міндетті түрде тексеру тәртібін енгізу;

– GPS-мәліметтерін пайдалана отырып, жоспардан тыс салыстыру жұмыстарын жүргізу.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша атқарылған іс-шаралар:

2025 жылғы 1 мамырдан бастап «Астана орманы» ЖШС көлік құралдары мен техникаларына арналған GPS-мониторинг және жанармай бақылау жүйесі енгізілді (2025 жылғы 24 ақпандағы № 34-4-П бұйрығы ««Астана орманы» ЖШС автокөліктері мен техникасына GPS-мониторинг және жанармай бақылау жүйесін енгізу туралы», 2025 жылғы 29 сәуірдегі № 76-2-П бұйрығы «Жанармайды есептен шығару туралы», №84 келісімшарт 2025 жылғы 23 ақпанда жасалған, тауарды қабылдап-тапсыру актісі – 2025 жылғы 31 наурыз; №85 келісімшарт – 2025 жылғы 22 ақпан, акт – 2025 жылғы 27 наурыз; №87 келісімшарт – 2025 жылғы 19 ақпан, акт – 2025 жылғы 5 мамыр; №88 келісімшарт – 2025 жылғы 19 ақпан, акт – 2025 жылғы 8 сәуір; №220 келісімшарт – 2025 жылғы 4 сәуір).

Жарғыда жекелеген қызмет түрлерінің көрсетілмеуі

28. Сыбайлас жемқорлық қаупі:

- өкілеттіктерді асыра пайдалану және жарғылық қызмет шеңберінен шығу қаупі;
- құқықтық өрістен тыс қызметті жүзеге асыру мүмкіндігі;
- Жарғыда көзделмеген қызмет түрлерін жүзеге асыруға тартылу мүмкіндігі.

Қауіптің туындау себептері:

- тиісті келісімсіз қызметті кеңейту;
- жарғылық қызмет түрлерін жаңарту тетіктерінің болмауы;
- есепке алынбаған жұмыс түрлері бойынша есептіліктің болмауы (мысалы, құстарды ұстау).

Қауіпті жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- ҚР ӘМ «Астана қаласы бойынша Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігінің департаментіне» «Астана орманы» ЖШС-нің қызмет түрлерін кеңейту және (немесе) өзгертуге келісім беру туралы өтініш жолдау (*соның ішінде «тауықтәрізділер отрядына жататын құстарды ұстау» қызмет түрі бойынша ОКЭД ескеріле отырып*);

- оң қорытынды алынған жағдайда монополияға қарсы органның қорытындысына сәйкес ЖШС Жарғысына тиісті толықтырулар мен өзгерістер енгізу.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша атқарылған іс-шаралар:

1. Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі – Ұлттық экономика министрінің атына Астана қаласының Әкімі қол қойған 2025 жылғы 18 ақпандағы № 205-05-10/299 хаты жолданды («Астана орманы» ЖШС-нің қызмет түрлерін нақтылау мәселесі бойынша).

2. Астана қаласының «Қоршаған ортаны қорғау және табиғат пайдалану басқармасы» ММ-нің 2024 жылғы 30 желтоқсандағы № 205-05-10/9453 хаты. «Астана орманы» ЖШС қызмет түрлерін кеңейту және (немесе) өзгертуге келісім беру туралы өтініш.

3. «Астана орманы» ЖШС-нің қызмет түрлерін кеңейту және (немесе) өзгертуге келісім беру туралы өтінішті қарау нәтижесі бойынша қорытынды.

Бақылау кеңесінің өкілеттіктерінің реттелмеуі

29. Сыбайлас жемқорлық қаупі:

- комплаенс-офицердің есептілік рәсімдерінің белгіленген құқықтық нормаларға сәйкес келмеуі;
- тәуелді немесе дайын емес тұлғаны тағайындау мүмкіндігі.

Сыбайлас жемқорлық қаупін жою бойынша ұсыныстар:

- Жарғыға өзгерістер енгізіп, комплаенс-офицердің есептілігі бойынша өкілеттікті Бақылау кеңесіне беру;
- тағайындауды 2023 жылғы 31 наурыздағы №112 бұйрықпен бекітілген Үлгілік ережеге сәйкес жүзеге асыру.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша атқарылған іс-шаралар:

Астана қаласы Әкімдігінің 2025 жылғы 27 ақпандағы №205-532 Қаулысының негізінде Жарғыға өзгерістер енгізілді. Бұл өзгерістер «Астана орманы» ЖШС-нің бақылау кеңесінің комплаенс-офицерді тағайындау және оның есептілігі бойынша өкілеттіктерін көрсетуді қамтиды. Өзгерістер Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы №112 бұйрығымен бекітілген квазимемлекеттік сектор субъектілеріндегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтер туралы Үлгілік ереже талаптарына сәйкес енгізілді.

Анықталған бұзушылықтар бойынша тәртіптік жауапкершіліктің болмауы

30. Сыбайлас жемқорлық қаупі:

- бұзушылықтардың қайталануы;
- лауазымды тұлғалардың жазасыз қалуы.

Қауіпті жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- ҚР Еңбек кодексінің 66-бабының 1 және 2-тармақтарына сәйкес тәртіптік жаза шараларын қолдану;
- тиісті бұйрықтар мен қызметтік жазбаларды ресімдеу;
- бұзушылықтарға жол берген тұлғаларға ішкі қызметтік тексеріс жүргізу.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша атқарылған іс-шаралар:

Аудит нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзғаны үшін жауапты тұлғаларға тәртіптік жаза қолданылды (2024 жылғы 30 желтоқсандағы № 182-ПІ бұйрық).

Ақпараттық жүйелерді пайдалану саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау

31. Жабдық пен бағдарламалық қамтамасыз етуді сатып алу кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Сатып алу өтінімдерін жасау кезінде нақты жеткізушілердің мүдделерін лоббилеу;
- Сапасы төмен немесе құны артық жабдықты қабылдау;
- Жабдыққа деген қажеттілікті артық көрсету.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- Жабдықты қабылдау жөніндегі комиссия құрып, оның құрамына әртүрлі бөлімдердің өкілдерін енгізу.

32. Сыртқы ұйымдармен өзара іс-қимыл кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Конкурстық рәсімдерді айналып өтіп, мердігерлермен келісімшарттар жасасу;

- Жұмыстарды қабылдау кезінде мердігерлермен сөз байласу.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- Мердігерлермен өзара іс-қимылдың ашықтығын қамтамасыз ету;

- Таңдау негіздерін көрсете отырып, мердігерлердің тізілімін жүргізу;

- Қабылдау нәтижелерін бірнеше уәкілетті тұлғаның қолы қойылған актілермен рәсімдеу.

33. Желілерді әкімшілендіру және қолжетімділікті есепке алу кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Жекелеген пайдаланушыларға артық құқықтарды әдейі беру;

- Рұқсат етілмеген қолжетімділіктің іздерін әдейі жасыру.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- Әкімші тарапынан барлық әрекеттерді тіркейтін жүйені қолдану;

- Жылына кемінде 1 рет IT-инфрақұрылымға тәуелсіз аудит жүргізу (бөлім жұмысының жоспарына енгізу).

34. Техникалық құжаттама мен есептілікті ресімдеу кезіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Есептік деректерді қолдан жасау;

- Деректердің жоғалуы немесе ағып кетуімен байланысты оқиғаларды жасыру.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- Барлық техникалық құжаттаманы есепке алу және сақтаудың электрондық жүйесін енгізу;

- Есептіліктің шынайылығын ішкі аудит арқылы тексеру.

35. Қоғаммен байланыс саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдері (ұйымның мүдделерін таныстыру мен коммуникацияны қамтиды):

- Сыртқы құрылымдармен бейресми келісімдер жасау;

- Жеке немесе пайдакүнемдік мақсатта құпия ақпаратты тарату.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- Мүдделер қақтығысының болуы мүмкіндігі туралы міндетті декларациялау;

- Сыртқы коммуникациялар, оның ішінде БАҚ пен әлеуметтік желілерде жариялау тәртібін регламенттеу;

- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат және IT қауіпсіздік бойынша жыл сайынғы міндетті оқыту жүргізу.

Ұйымдастырушылық-басқарушылық қызметтен туындайтын өзге де мәселелер

Жасыл белдеуді күтіп-ұстау және дамыту қызметі (бұдан әрі – ЖБҚК):

Товариществоның ЖБҚК негізгі міндеті – Астана қаласының «Жасыл белдеуінде» орман алқаптарының көлемін ұлғайту.

ЖБҚК рәсімдерін талдау барысында жоюды немесе азайтуды қажет ететін сыбайлас жемқорлық тәуекелдері анықталды.

36. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

– Жасыл белдеу аумағында малды өз бетінше жаю нәтижесінде үй жануарлары орман алқаптарын жойып, Товариществоға экономикалық зиян келтіруі;

– Астана қаласының санитариялық-қорғау жасыл аймағының ауданы өзектілендірілмеген.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

– Астана қаласының аумағында үй жануарларын ұстау және оларды өз бетінше жаю үшін жауапкершілікке қатысты құқық қорғау және жергілікті атқарушы органдармен өзара іс-қимыл жоспарын әзірлеу;

– Өндірістік-техникалық бөліммен бірлесіп, Астана қаласының санитариялық-қорғау жасыл аймағы мақсатында берілген жер учаскелерінің актілерінің тізілімін (актілер мен өзге де құқық белгілейтін құжаттардың көшірмелерін қоса тіркеп) дайындау.

37. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

– Сапасыз отырғызу материалдарының жеткізілуі, отырғызу материалына мемлекеттік сатып алулар конкурстарына біліксіз жеткізушілердің қатысуы салдарынан.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

– Мемлекеттік сатып алу туралы заңнамаға өзгерістер енгізу жөнінде ұсыныстарды уәкілетті органға жолдау, мұнда тендерге тек отырғызу материалының өндірушілері немесе ресми дистрибьюторлары қатысушылар ретінде айқындалуы тиіс.

38. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

– Күтім жұмыстарының сапасыз орындалуы: жұмыстар сапасына жеткіліксіз назар аудару және бақылау.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

– Инженерлік-техникалық қызметкерлер тарапынан бақылауды қоса отырып, күтім жұмыстарының толық қайта есептелуін жүргізу арқылы орындалған жұмыстарға бақылау жасау (бұған дейін ИТҚ тарапынан тексеру ішінара жүзеге асырылып, толық есепті тек шебер жүргізген).

ЖБҚК бюджеті қалыптастырылған кезде ықтимал сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау (ағаштарға суару, механикаландырылған және қолмен күтім жасау учаскесі):

39. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Су мен жанар-жағармай шығындарының нормаларын асыра көрсету;
- Табельдер мен жұмысқа нарядтарға қате деректер енгізу;
- Экипаждар мен ауысымдар санының асыра көрсетілуі.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің ықтимал себептері:

- Суару маршруттарын бақылаудың әлсіздігі;
- Жоспарлау және есепке алудың цифрлық жүйелерінің болмауы.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- Маршруттық парақтарды және суарудың фотофиксациясын қолдану;
- Орындау кестелері мен жоспар-факт талдауын әзірлеу;
- Суару нүктелерін тіркеу және фото есеп үшін QR-код жүйесін енгізу.

Тауарлар, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтерді (тыңайтқыштар, құрал-саймандар, отырғызу материалы) сатып алу:

40. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Бағасы негізсіз жоғары немесе аффилиирленген жеткізушілерден сатып алу;
- Рәсімдердің бұзылуымен жүргізілетін бәсекелестікке жатпайтын сатып алулар;
- Бюджетке артық немесе жалған позицияларды енгізу.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің ықтимал себептері:

- Мүдделер қақтығысы;
- Нарықты және баға мониторингін талдаудың болмауы.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- Мемлекеттік сатып алу порталында бағаны негіздеу құжаттарын жариялау;
- Жеткізушілердің аффилиирленгендігін міндетті түрде тексеру;
- Ресми дилерлердің прайс-парақтарын пайдалану.

Маусымдық және тұрақты жұмысшылар:

41. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- Фиктивті жұмысқа қабылдау («өлі жандар»);
- Еңбекақы қорының артық көрсетілуі;
- Бір жұмыс үшін қосарлы есеп жүргізу.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің ықтимал себептері:

- Қызметкерлер тізімдерінің верификацияланбауы;
- Биометриялық немесе электрондық уақыт есебінің болмауы.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсынымдар:

- Биометриялық жұмыс уақыты есебі жүйелерін енгізу;
- Табельдер мен нарядтарға аудит жүргізу;
- Өндірістік нәтижелерді персонал санына сәйкестендіріп салыстыру.

Бас инженер қызметі (бұдан әрі – БИҚ):

БИҚ-ның негізгі міндеттері: Серіктестіктің өндірістік қызметі үшін материалдық-техникалық ресурстармен уақтылы қамтамасыз ету, арнайы техниканы ұтымды және тиімді пайдалану, ТМҚ мен ЖЖМ-нің сақталуын қамтамасыз ету, өндірісті электр энергиясымен үздіксіз қамтамасыз ету,

жабдықтардың, машиналар мен механизмдердің сапалы және уақтылы жөнделуін қамтамасыз ету, оларды жұмыс жағдайында ұстау, бүкіл өндірістік-технологиялық үдеріс бойында автокөлікпен және арнайы техникалармен қамтамасыз ету, өндірісте қолайлы және қауіпсіз еңбек жағдайларын жасауға бағытталған іс-шараларды әзірлеу және енгізу.

2025 жылы БИҚ құрылымында өзгерістер орын алып, 2024 жылмен салыстырғанда оңтайландырылды (№2 колонна бастық бірлігі қысқартылып, оның функциялары колонна бастығына жүктелді, диспетчерлік учаске мен қозғалыс қауіпсіздігі инженері құрамнан шығарылды).

БИҚ бойынша ТМҚ және қызметтерді сатып алуға бөлінген бюджет қаражатын игеру туралы мәліметтер:

2024 жылға арналған БИҚ жоспары: қосалқы бөлшектер – 105 567 900 тг, МТМ қосалқы бөлшектер – 3 815 000,00 тг, ЖЖМ – 269 058 800 тг.

Нақты шығыс – 188 097 046 теңге.

2025 жылға арналған БИҚ жоспары: қосалқы бөлшектер – 115 227 974,00 тг, МТМ қосалқы бөлшектер – 3 830 000,00 тг, МТМ материалдар – 7 104 950,00 тг, ЖЖМ – 200 084 801,92 тг.

2025 жылдың 1-тоқсанында нақты шығыс – 70 821 346 тг.

Бас инженер қызметінің (арнайы техника, суаратын машиналар, тракторлар) бюджеті қалыптастыру кезіндегі ықтимал сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау:

42. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

– ЖЖМ, жөндеу жұмыстары және қосалқы бөлшектерге артық бюджет жоспарлау;

– Жойылған қосалқы бөлшектерді ауыстыру немесе қосарланған есепке алу;

– Техниканы жалған жөндеу немесе мақсатсыз сатып алулар;

– Техниканы жеке мақсатта пайдалану (қызметтік қажеттіліксіз).

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің пайда болу себептері:

– Моторесурстар/жүріс есебінің болмауы;

– Механик, жүргізуші және экономист арасындағы сөз байласу;

– Орындалған жұмыстардың фото/бейне тіркеуінің болмауы.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

– Серіктестікте қолданыстағы GPS-мониторинг пен отын шығынын бақылайтын датчиктер деректерін тексеру;

– Әрбір техника түрі бойынша мотосағаттарды есепке алу;

– Бюджетті нақты нормалар мен пайдалану мерзімдеріне сүйене отырып қалыптастыру;

– Техниканың пайдаланылғанын растайтын фот есебін жүргізу.

Инженерлік-техникалық қызметкерлер (ИТҚ):

43. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

– Негізсіз сыйақы беру;

– Жалған үстемеақы мен өтемақылар;

- Лауазымдар мен міндеттердің қайталануы.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің пайда болу себептері:

- КРІ және тиімділік бағалау жүйесінің болмауы;
- Лауазымдық міндеттердің нақты орындалуын бақылаудың әлсіздігі.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- Бөлімше нәтижелеріне байланысты КРІ жүйесін енгізу;
- Функционал мен штат санын үнемі қайта бағалау;
- Сыйақылар мен үстемеақыларға тәуелсіз талдау жүргізу.

44. Сондай-ақ талдау жүргізу барысында Серіктестіктің құрылымдық өзгерістеріне сәйкес Бас инженер қызметі мамандарының Ережесі мен лауазымдық нұсқаулықтарының өзектендірілмеуіне байланысты келесі **сыбайлас жемқорлық тәуекелдері** анықталды:

- Нақты және нормативтік функциялардың сәйкес келмеуі: Бас инженер қызметінің құрылымы өзгерген кезде Ереже мен лауазымдық нұсқаулықтар өзектендірілмесе, бұл құқықтық анықталмаған жағдайға әкеледі, оны теріс пайдалану үшін қолдануға болады. Қызметкерлердің нақты міндеттері олардың ресми өкілеттіктерінен тыс болуы мүмкін, бұл құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілікке тартуды қиындатады.

- Өкілеттіктерді теріс пайдалану: Жауапкершілік шекаралары белгісіз болған жағдайда мүдделер қақтығысы, өз бетінше әрекет ету, жауапкершіліктен жалтару және өкілеттігі жоқ шешімдер қабылдау жағдайлары туындауы мүмкін.

- Ішкі бақылаудың болмауы: Құрылымдағы өзгерістерге байланысты рәсімдердің формализациясы болмаған жағдайда басшылық лауазымдық міндеттердің орындалуын бақылаудың тиімді тетігінен айырылады.

- Функцияларды жалған бөлу: Міндеттерді жалған бөлу арқылы жауапкершіліктен жалтаруға немесе сыбайлас жемқорлық схемаларына қолайлы жағдай жасау мүмкіндігі туады (мысалы, құжаттарға уәкілетті емес тұлғалардың қол қоюы).

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- Бас инженер қызметі туралы Ережені өзектендіру;
- Жаңа ұйымдық құрылымға сәйкес Ережеге өзгерістер мен толықтырулар енгізу, оның ішінде функцияларды, құқықтарды, міндеттерді, есептілікті, бағыныштылық иерархиясын және басқа бөлімшелермен өзара іс-қимылды нақтылау;

- Лауазымдық нұсқаулықтарды қайта қарау;

- Қызметтің барлық қызметкерлерінің лауазымдық нұсқаулықтарын олардың жаңа функциялары мен өкілеттіктеріне сәйкес жаңарту: міндеттер аясын, жауапкершілік аймақтарын нақтылап, шешім қабылдау шекараларын көрсету;

- Ішкі бақылау жүйесін енгізу;

- Өзгерген құрылым жағдайында өзара іс-қимыл регламентіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу;

– Лауазымдық нұсқаулықтар мен Ереженің сақталуын бақылауға жауапты тұлғаларды тағайындау;

– Құқықтық олқылықтар мен бұзушылықтарға жол бермеу үшін қызметкерлерге жаңа ережелер мен нұсқаулықтарды түсіндіру және оқыту жұмыстарын ұйымдастыру;

– Өзгерістерді құжаттау: барлық өзгерістерді (бұйрықтар, ішкі өкімдер, қызметтік жазбалар және т.б.) тиісті түрде рәсімдеп, күшіне ену күндерін көрсетіп, қол қойғыза отырып таныстыру;

– Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторинг жүйесін енгізу: бұл мәселені ішкі сыбайлас жемқорлық аудитінің критерийлер тізіміне енгізу және ішкі нормативтік құжаттардың өзектілігін жүйелі түрде тексеру.

–
Ғимараттарды, өндірістік базалар мен инфрақұрылым нысандарын қорғау және ұстау бөлімі (Қорғау және шаруашылық қызметі):

Бөлім қызметін талдау барысында ұйымдастырушылық және адами факторларға байланысты бірқатар ықтимал сыбайлас жемқорлық тәуекелдері анықталды.

Кіріп-шығуды бақылау, материалдық құндылықтарды сақтау, ішкі тәртіпті қамтамасыз ету, сондай-ақ ғимараттарды, өндірістік базалар мен инфрақұрылым нысандарын ұстау үшін жауапты көрсетілген құрылымдық бөлімшелер сыбайлас жемқорлық көріністеріне бейім салалар болып табылады.

45. Қорғау бөлімінің сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

– қызметтік өкілеттіктерін теріс пайдалану – кәсіпорын аумағына бөгде тұлғаларды ақы алу немесе жеке байланыстар арқылы кіргізу;

– кіруді бақылау жүйесін манипуляциялау – жалған рұқсатнама қолдану, «ақ» және «қара» тізімдерді жасау, жүйедегі деректерді рұқсатсыз өзгерту;

– мүлікті рұқсатсыз шығару – ұрлық фактілерін жасыру, құқық бұзушыларға жәрдемдесу, бақылау-өткізу пунктінде формалды тексеру жүргізу;

– қызметтік құжаттаманы бұрмалау – кезекшілік журналдарын қолдан жасау, бұзушылықтарды жасыру, оқиғалар бойынша жалған есептер ұсыну;

– жұмысқа қабылдау кезінде мүдделер қақтығысы – тиісті тексерусіз, жеке немесе сыбайлас жемқорлық себептермен тұлғаларды жұмысқа қабылдау;

– мердігер ұйымдармен және жалға алушылармен сыбайлас жемқорлық келісімдер – орынсыз адалдық көрсету, сыйақы алу үшін бұзушылықтарды елемеу;

– қорғау жабдықтарын сатып алудағы теріс әрекеттер – жабдықты негізсіз қымбат бағамен сатып алу, қажеттілікті негіздемей сатып алу немесе жеткізушілермен алдын ала келісіп алу.

Тәуекелдердің пайда болу себептері:

– ішкі бақылау мен тұрақты аудиттің жеткіліксіздігі;

– айқын реттемелер мен лауазымдық нұсқаулықтардың болмауы;

– процестердің жеткіліксіз автоматтандырылуы және бейнебақылау мен талдау жүйесінің болмауы;

- мотивацияның төмендігі, еңбек жағдайының қолайсыздығы және жалақы деңгейінің жеткіліксіздігі;
- сыбайлас жемқорлық көріністерін анықтау және жолын кесу жүйесінің тиімсіздігі;
- посттардың ротациясының болмауы және лауазымдық міндеттердің орындалуын ішкі бақылаудың жоқтығы.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- қызметті реттеу – күзетшілердің әрекет ету тәртібі бойынша егжей-тегжейлі нұсқаулықтар мен алгоритмдерді әзірлеу және енгізу, әсіресе кіргізу, тексеру және оқиғаларды тіркеу бөлігінде;
- ішкі бақылау – қауіпсіздік қызметі (бар болған жағдайда) қатысатын жоспарлы және жоспардан тыс тексерулерді ұйымдастыру;
- техникалық жарақтандыру – заманауи СКУД (кіруді басқару және бақылау жүйелері) енгізу, деректерді сақтау және талдау функциясы бар бейнебақылау камераларын орнату;
- сыбайлас жемқорлыққа қарсы оқыту – этика және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша нұсқаулықтар мен тренингтерді тұрақты түрде өткізу;
- кадрлық саясаттың ашықтығын арттыру – күзет қызметкерлерін конкурстық негізде іріктеу, сенімділігін тексеру, посттарды ауыстыру жүйесін енгізу;
- мотивация және марапаттау – адал қызметі үшін көтермелеу жүйесінің ашықтығын қамтамасыз ету;
- кері байланыс жүйесі – бұзушылықтар туралы жасырын хабарлау арналары мен хабарлаушыларды қудалаудан қорғау жүйесін ұйымдастыру;
- сатып алулардың ашықтығы – күзетке арналған жабдық пен қызметтерді сатып алу кезінде бәсекелестік рәсімдерді қамтамасыз ету, техникалық талаптардың негізділігіне бақылау жүргізу.

46. Товарищество өндірістік нысандарын ұстауға қатысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдері:

- ғимараттар мен алаңдарды ұстауға арналған шығыстарды негізсіз арттыру;
- мердігерлермен тиімсіз келісімшарттар жасау;
- қажетсіз жабдықтарды сатып алу.

Тәуекелдердің пайда болу себептері:

- бюджет жоспарының жеткіліксіз нақтылауы;
- коммуналдық және басқа да ресурстарды тұтынудың нормативтерінің болмауы.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

- энергиялық тиімділік стандарттарын және ресурстарды тұтынуды бағалау жүйесін енгізу;
- ғимараттар бойынша шығыстарды егжей-тегжейлі калькуляциялау;
- пайдалану және күрделі шығындарды бөлу.

–

Жұмысшы персоналдың техникасын бақылау және мониторинг бөлімі
(ЖПТБЖМБ):

ЖПТБЖМБ-нің штаттық саны – 11 қызметкер (Серіктестіктің көлік құралдарының қозғалысын GPS арқылы мониторингтеу және бақылау).

ЖПТБЖМБ онтайландыру нәтижесінде Бас инженер қызметінің құрылымынан шығарылып, 2025 жылғы 14 наурыздағы №6 бұйрықпен дербес бөлім ретінде бекітілді.

Анализделген ВАКР кезеңінде ЖПТБЖМБ бөлімі бойынша жүргізілген сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторинг нәтижелері ұсынылды.

Осы рәсім барысында ЖПТБЖМБ бөлімі ережесінің, бөлімнің жұмыс регламентінің бекітілмеуі және лауазымдық нұсқаулықтардың сәйкессіздігі сияқты сыбайлас жемқорлық тәуекелдері анықталды.

47. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері

– Бөлім туралы ереженің, жұмыс регламентінің болмауы және лауазымдық нұсқаулықтардың сәйкес келмеуі бөлім қызметінің ашық еместігіне, қызметкерлер функциялары мен жауапкершіліктерін кеңінен түсіндіруге әкеледі (нормативтік базаның болмауы);

– Қызметкерлер мониторинг әдістерін, тексеру бағыттарын және техника жұмысына баға беру критерийлерін өз бетімен анықтайды (шешім қабылдауда субъективтілік);

– Формалды немесе жалған тексерулер, техниканы сапасыз немесе таңдамалы бақылау;

– Ауызша нұсқаулар мен деректерді тіркеу кезінде тиісті есепке алудың болмауы (шешімдерді құжаттандырмау);

– Диспетчерлер маршруттарға, тапсырмаларға, техниканың артық жұмыс істеуі мен бос тұрып қалуына әсер ете алады (диспетчерлер пікірі мен шешімдеріне тәуелділік).

Тәуекелдердің ықтимал себептері:

– Қызметтік өкілеттіктерді теріс пайдалану, таңдамалы бақылау, заң бұзушылықтарды жасыру және техникамен алаяқтық жасау мүмкіндігі;

– Белгілі бір қызметтер, бөлімдер немесе тұлғалардың мүдделерін лоббилеу, заң бұзушылықтарға көз жұму үшін сыйақы алу мүмкіндігі;

– «Есепке алынбаған техника» жасау, бос тұрып қалуды жасыру, техниканы жеке мақсатта пайдалану, GPS деректерін қолдан бұрмалау мүмкіндігі;

– Жауапкершілікті және нақты әрекеттерді бақылаудың мүмкін еместігі, есептермен манипуляция жасау қаупі;

– «Ыңғайлы» маршруттар үшін сыйақы алу, артық жұмыс істеуден немесе жалған жұмысты тіркеуден жалтару қаупі.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

– Бөлім туралы Ереже мен жұмыс Регламентін әзірлеу, қызметкерлердің лауазымдық нұсқаулықтарын сәйкестендіру.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін төмендету бойынша ұсыныстар (Ереже мен Регламент күшіне енгенге дейін, лауазымдық нұсқаулықтарға өзгерістер енгізілгенге дейін):

Электрондық есепке алу және бақылау жүйелерін енгізу:

- Көлік құралдарына орнатылған GPS-мониторинг жүйесін дұрыс және міндетті пайдалану, маршруттарды автоматты түрде шығару;

- Электрондық журналдарды (Excel, 1С немесе басқа бағдарламаларда) орнатып, келесі ақпаратты тіркеу: техниканың шығу/оралу уақыты, жүріп өткен маршрут, жауапты тұлғалар, ауытқу себептері.

Уақытша рәсімдерді ішкі бұйрықпен бекіту:

- Басшы кәсіпорын ішіндегі бұйрықпен бөлімнің функцияларын сипаттайтын уақытша ішкі ережелерді енгізе алады: бақылау жүргізу алгоритмі, есепке алу және есептілік нысандары, тексеру жиілігі.

Бұл шаралар бөлімнің ішкі нормативтік құжаты бекітілгенге дейін лауазымдық нұсқаулықтарға өзгеріс енгізуді талап етпейді және оларды бұзбайды.

Функциялар мен бақылауды бөлу. Деректерді қосарлы тіркеу жүйесін ұйымдастыру: бір қызметкер маршрутты бақылайды, екіншісі деректердің сәйкестігін тексеріп, актіні рәсімдейді.

Бөлім қалыптасқан кезеңде ішкі аудитке жауапты тұлғаны тағайындау.

Есептілік арқылы ашықтықты арттыру. Апталық есептілікті енгізу: қанша техника бірлігі тексерілді, қандай бұзушылықтар анықталды, қандай шаралар қолданылды, есептер басшылыққа ұсынылып, басқа қызметтерге де қолжетімді болады, тікелей байланыстарды шектеу: бүкіл өзара әрекет тек радиобайланыс/мессенджерлер арқылы, тіркеумен жүргізілуі тиіс.

Тіркелмеген ауызша бұйрықтарға тыйым салынады.

Бұзушылықтар туралы хабарлау жүйесі.

Мониторинг бөлімі қызметкерлерінің заңсыз әрекеттері мен бұзушылықтары туралы хабар беруге арналған жәшік немесе онлайн-форма енгізу (қажет болған жағдайда анонимдік сақтау мүмкіндігімен).

Қорытынды:

Бөлім туралы Ереже, жұмыс Регламенті және лауазымдық нұсқаулықтарға өзгерістер ресми енгізілгенге дейін сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін техникалық және басқарушылық шаралар арқылы азайтуға болады: автоматтандыру, құжат айналымы, ішкі бұйрықтар және есептіліктің ашықтығы. Өтпелі кезеңде мониторинг бөлімі қызметкерлерінің іс-әрекеттерінің ашықтығы мен есептілігін ерекше бақылауда ұстау маңызды.

Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бөлімі (бұдан әрі – ЕҚЖЕҚБ):

Антикоррупциялық мониторинг барысында ЕҚЖЕҚБ бөлімімен төмендегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері анықталып, талдауға ұсынылды:

Медициналық қызметкердің жолға шығар алдындағы тексеру кезінде алғашқы көмек көрсетуге арналған дәрі қобдишаларын және автокөліктік дәрі

қобдишаларын беруі белгіленген нормаларсыз жүзеге асырылады (келесі нормалар айқындалмаған: дәрі қобдишасы берілетін қызметкерлер санаты, қай бөлімге және қандай мөлшерде берілуі тиіс екендігі, дәрі қобдишаларындағы дәрілік заттарды алмастыру кезеңділігі).

Жол қозғалысы қауіпсіздігі инженері процедураларында кәсіпорынның жүргізуші құрамын жұмысқа қабылдаудың регламенттелген тәртібі жоқ (әңгімелесуді кім өткізуі керек, жол қозғалысы ережелерін білу, оларды бұзбауы сынды кәсіби жарамдылығын кім тексеруі тиіс екендігі нақтыланбаған).

48. Сыбайлас жемқорлық тәуекелі (алғашқы көмек және автокөліктік дәрі қобдишаларын беру кезінде нормалардың және есептің болмауы):

– материалдық құралдарды (дәрі қобдишаларын) бақылаусыз тарату, бұл оларды мақсатсыз пайдалану немесе ұрлау мүмкіндігін тудырады.

Тәуекелдердің пайда болу ықтимал себептері:

– дәрі қобдишаларын есепке алу, сақтау және беру тәртібінің нормативтік түрде бекітілмеуі;

– дәрі қобдишаларындағы заттарды алмастыру кезеңділігі мен алушылар тізімінің регламенттелмеуі.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

1) Дәрі қобдишаларын беру нормаларын әзірлеп, бекіту, оның ішінде:

– кімге, қандай бөлімге және қандай көлемде берілетінін;
– құрамын жаңарту/ауыстыру кезеңділігін анықтау.

2) Дәрі қобдишаларын және дәрілік заттарды беру есебін жүргізетін журнал енгізу, онда беру күні, алушы және қолтаңба көрсетілуі тиіс.

3) Автокөліктік дәрі қобдишасының құрамына кіретін дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың стандартталған тізімін бекіту.

49. Сыбайлас жемқорлық тәуекелі (жүргізушілерді жұмысқа қабылдаудың формализденген процедурасының болмауы):

– жүргізушілерді жұмысқа қабылдау кезінде шешім қабылдаудағы субъективтілік мүмкіндігі, бұл тамыр-таныстыққа, паракорлыққа немесе кәсіби дайындығы төмен қызметкерлерді жұмысқа қабылдауға әкеп соғуы мүмкін.

Тәуекелдердің пайда болу ықтимал себептері:

– үміткерлердің кәсіби жарамдылығын бағалау тәртібі мен іріктеу критерийлерінің болмауы;

– әңгімелесу және тексеруді жүргізетін комиссия құрамы мен тәртібінің регламенттелмеуі.

Тәуекелдерді жою және азайту бойынша ұсыныстар:

1) Жүргізуші құрамын жұмысқа қабылдау жөніндегі ішкі нұсқаулықты әзірлеп, бекіту, оның ішінде:

– қажетті құжаттар тізімі;

– кәсіби жарамдылықты тексеру тәртібі (ЖҚЕ білуі, бұзушылықтардың болмауы);

– комиссия құрамы және әңгімелесу тәртібі.

2) Жол қозғалысы ережелері мен қауіпсіздік стандарттары бойынша жүргізушілерге тестілеу жүргізуді енгізу.

3) Қолданыстағы жүргізушілердің біліктілігін тұрақты түрде тексеру тәжірибесін енгізу.

Қорытынды:

Анықталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайту және жою үшін материалдық құндылықтарды есепке алу мен бақылауға, кадрлық шешімдерге қатысты рәсімдерді шұғыл түрде құжат жүзінде бекіту қажет.

Аталған шаралар ашықтықты, есептілікті арттырып, тиісінше сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының алдын алуға мүмкіндік береді.

Эколог-инженер

Құрылымы – 1 бірлік (эколог-инженер).

Эколог-инженер өз қызметінде Қазақстан Республикасының экология саласындағы салалық заңнамасын және қоршаған ортаны қорғау саласындағы қатынастарды реттейтін өзге де нормативтік құқықтық актілерді, сондай-ақ Серіктестіктің ішкі нормативтік құжаттарын (Серіктестіктің Жарғысы, лауазымдық нұсқаулық) басшылыққа алады.

2024 жылға арналған СЖҚІҚЖ (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жоспары) шеңберінде экологиялық тәуекелдерді жою жөніндегі Жоспарды іске асыру мақсатында эколог-инженермен «Астана орманы» ЖШС-нің эколог-инженері жұмысының Регламенті» және «Астана орманы» ЖШС-нің эколог-инженері жұмысының Ережесі» әзірленіп, бекітілді (ЖШС-нің 2025 жылғы 27 ақпандағы №37-П бұйрығымен бекітілген).

Регламентке эколог-инженер мен Серіктестіктің өзара әрекеттесетін бөлімшелерінің міндеттері мен жауапкершілік аймақтары, кәсіби қызметтегі мінез-құлық нормалары, тыйымдар мен шектеулер сипатталған.

Зерттеу мен талдау барысында эколог-инженер анықтаған сыбайлас жемқорлық тәуекелі ұсынылды.

50. Сыбайлас жемқорлық тәуекелі:

– қалдықтар туралы ақпаратты жасыру немесе бұрмалау, негізсіз шарттар жасасу;

– қызметтік өкілеттіліктерін асыра пайдалану, мердігер ұйымдармен астыртын келісімдерге бару тәуекелі.

Анықталған тәуекелдің сипаттамасы:

- өндірістік қалдықтардың бір бөлігіне қатысты паспорттардың болмауы;
- қалдықтардың нақты көлемдерін жасыру немесе төмендету мүмкіндігі;
- қалдықтардың қауіптілік кластары бойынша жалған ақпарат ұсыну;
- шығаруға/жоюға арналған шарттарды тиісті негіздемесіз аффилиирленген немесе мүдделі мердігерлермен жасасу ықтималдығы.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің туындау себептері:

- экологиялық есептіліктің және құжат айналымының ашықтығының жеткіліксіздігі: қалдықтарды есепке алу мен бақылаудың жүйелі болмауы;

– экологиялық рәсімдерге формалды көзқарас: құжаттар «көзбояушылық үшін» рәсімделеді, нақты тексеріс пен бақылаусыз.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою және алдын алу жөніндегі ұсынымдар:

Ұйымдастырушылық шаралар:

- қалдықтарға толық түгендеу жүргізу;
- барлық қалдық түрлеріне паспорттарды рәсімдеуді міндеттеу;
- қалдықтарды есепке алудың бірыңғай дерекқорын құру.

Ішкі бақылау тетігін құру:

- қалдықтарды шығаруға/жоюға арналған есептілік пен шарттарға тұрақты ішкі аудит жүргізу;
- экологиялық құжаттаманың толықтығы мен шынайылығын тексеруге жауапты тұлғаны тағайындау.

Ашықтық пен есептілік:

- құжат айналымын цифрландыру;
- қалдықтардың электрондық паспорттарына және автоматтандырылған есепке алуға көшу;
- нұсқаларды бақылау және рөлдер бойынша қол жеткізу мүмкіндігін қамтамасыз ететін ЭҚА (электрондық құжат айналымы) енгізу.

Қызметкерлердің біліктілігін арттыру:

- экологиялық заңнама және сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттар бойынша оқыту;
- мүдделер қақтығысының алдын алу бойынша тренингтер өткізу.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі жұмысты ұйымдастыру

Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңына, квазимемлекеттік сектор субъектілеріндегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс-қызметтер туралы Типтік ережеге, сондай-ақ «Астана орманы» ЖШС-дегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы нормалардың сақталуын қамтамасыз ету қызметінің ішкі Ережесіне сәйкес, кәсіпорынның комплаенс-қызметінің функциялары мен өкілеттіктері комплаенс-офицерге жүктелген.

Талдау кезеңінде келесі жұмыстар атқарылды:

Комплаенс-офицермен кәсіпорында қолданыстағы рәсімдерді зерделеу және оларды сәйкестікке келтіру, «Астана орманы» ЖШС құрылымдық бөлімшелерінің қызметіне аудит жүргізу, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау және олардың алдын алу бойынша ұсынымдар енгізу жұмыстары жүргізілді.

Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігімен бекітілген 2024–2025 жылдарға арналған Типтік базалық бағыт №4 (бұдан әрі – ТББ №4) жобалар картасының талаптарына сәйкес келесі жұмыстар атқарылды:

1. Есепті кезеңде ЖШС-де 2024 және 2025 жылдарға арналған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралар жоспары бекітілді.

2024 жылы жоспар талаптарының барлық тармақтары орындалды, және уәкілетті органдарға тоқсан сайын есептер тапсырылды.

Ағымдағы жылы Астана қаласы әкімдігінің Жобалық кеңсесіне 1-тоқсан бойынша есеп ұсынылды.

2. Түсіндіру іс-шаралары өткізілді:

2024 жылы 4 семинар-кеңес ұйымдастырылды, атап айтқанда: 1-семинар – «Қызметтік мүдделер қақтығысын реттеу ережелеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу» және «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесінің ішкі аудиті бағдарламасы» туралы, 2-семинар – ISO 37001:2016 халықаралық стандартына сәйкес ішкі аудит рәсімдерін жүргізу және есеп беру мәселелері жөнінде, 3-семинар – «Қызметтік мүдделер қақтығысын реттеу ережелері мен этикалық нормалардың сақталуы» тақырыбында, 4-семинар – «ISO 37001:2016 стандарты бойынша алғашқы бақылау аудитінің қорытындылары және 2024 жылға арналған СМПК талдау есебі» тақырыбында. 2025 жылы – 1 семинар-кеңес өткізілді: «2025 жылға арналған Типтік базалық бағыт №4 «Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оған қарсы іс-қимыл» және мемлекеттік сатып алу кезінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін болдырмау» тақырыбында.

3. 2024 жылғы маусымда жүргізілген ішкі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау (СЖТТ) нәтижесінде 18 сыбайлас жемқорлық тәуекелі анықталды.

Оларды жою мақсатында Іс-шаралар жоспары бекітілді. 2025 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша анықталған тәуекелдерді жою және азайту жөніндегі жоспарланған іс-шаралардың 100%-ы орындалды.

4. Кәсіпорын қызметкерлері бойынша қылмыстық жауапкершілікке тартылған-тартылмағаны жөнінде барлық есептер бойынша тұрақты тексеру жүргізіледі, жаңадан қабылданатын қызметкерлермен сұхбаттар мен түсіндіру жұмыстары ұйымдастырылады.

2024 жылы прокуратура органдарына жаңадан қабылданған қызметкерлер бойынша 19 сұрау жолданды. Сыбайлас жемқорлық не жалпы қылмыстық құқық бұзушылықтар бойынша мәліметтер түскен жоқ.

2025 жылы УКПСиСУ бағыты бойынша 3 қызметкер тексерілді. Құқық бұзушылықтар туралы мәліметтер тіркелмеген.

Кәсіпорында сыбайлас жемқорлық фактілері туралы хабарлауға арналған арна (оның ішінде анонимді) тұрақты түрде жұмыс істейді («Жедел желі» телефоны – 49 86 64).

5. ISO 37001:2016 стандартының тәуекелге бағдарланған және үдерістік тәсілдеріне, ұйымдастырушылық шараларға негізделе отырып, 2023 жылғы наурыз–сәуір айларынан бастап кәсіпорында халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесі енгізілді (бұдан әрі – ISO 37001:2016).

2024 жылғы 15 қарашада «CERT International» сертификаттау органы СМПК жүйесіне 1-бақылау аудитін жүргізіп, ISO 37001:2016 халықаралық стандартына сәйкестігін растады.

«Астана орманы» ЖШС ISO 37001:2016 стандарты 1-бақылау аудитінің нәтижелері бойынша өз тиімділігін, жұмыс жағдайында ұстап тұруға, қайта қарауға және жақсартуға дайын екенін дәлелдеді (*халықаралық сертификат №ABMS-1230/A, берілген күні – 06.12.2023 жс.*).

Серіктестік ISO 37001:2016 антикоррупциялық стандартына сәйкес келетін ұйымдардың халықаралық тізіміне енгізілген, SNAS еуропалық аккредитация жүйесіне мүше ұйым ретінде (тіркеу №494/R-133), ол 49 елмен танылған.

ISO 37001:2016 жүйесіне сәйкес:

– «Астана орманы» ЖШС басшысы 2023 жылғы 15 желтоқсандағы №177-1-П (*және 2024 жылғы 15 қарашадағы №161-П өзгерістерімен*) бекітілген Ішкі аудит бағдарламасына сәйкес, 2024 жылғы 30 қарашада ішкі аудит (*2024 жыл бойынша ISO 37001:2016 талдау есебі*) жүргізді;

– Кәсіпорынның барлық қызметтері бойынша ішкі аудит жүргізу мерзімдері бекітілген, нәтижелері бойынша ISO 37001:2016 талдау есебі ұсынылады;

– 2025 жылы ішкі аудитті қараша айында өткізу жоспарланған (*ЖШС-нің 2025 жылға арналған Ішкі аудит бағдарламасына сәйкес, 2024 жылғы 19 желтоқсандағы №177-1-П бұйрығымен бекітілген*).

Комплаенс-офицер өз білімін тұрақты жетілдіруде:

– 2024 жылы келесі курстардан өтті: CERT Academy ұйымдастырған «ISO 37001:2025 стандартының жаңа нұсқасы» тақырыбындағы семинар (2 академиялық сағат) және Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Мемлекеттік басқару академиясының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс» семинары (8 академиялық сағат);

– 2025 жылғы 3 сәуірде ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі мен Мемлекеттік басқару академиясы ұйымдастырған Астана қаласындағы комплаенс-қызметтер семинарында белсенді қатысып, спикер болды;

– ISO 37001:2016 стандарты бойынша сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесін енгізу бойынша халықаралық сертификатталған сарапшы болып табылады (сертификат №ABLI1139380-2024-01, берілген күні – 11.01.2024 ж., PECB certification).

2024 жылдың қорытындысы бойынша комплаенс-офицер ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің Астана қаласы бойынша департаменті басшылығының шешімімен халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес күніне (9 желтоқсан) орай «Құрмет грамотасымен» марапатталып, «Үздік комплаенс-офицер – 2024 жыл» атағына ие болды.

Жалпы алғанда, жоғарыда көрсетілген кезеңде 2024 және 2025 жылдарға арналған ТББ №4 жобалар картасының және Сыбайлас жемқорлыққа қарсы

іс-шаралар жоспарының талаптарына сәйкес жүйелі және нәтижелі жұмыстар жүргізілді.

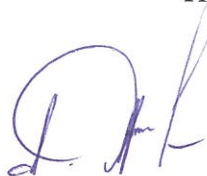
ҚОРЫТЫНДЫ:

1. «Астана орманы» ЖШС аналитикалық анықтамаға қол қойылған күннен бастап 10 жұмыс күні ішінде анықталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою жөніндегі Іс-шаралар жоспарын әзірлеп, келісуі қажет.

2. Жауапты тұлға – комплаенс-офицер, жұмыс тобының құрамында, ішкі талдау нәтижелері бойынша ұсыныстардың орындалуын бақылау мен бағалауды жүзеге асырады.

3. Жауапты тұлға – комплаенс-офицер мен кәсіпорын бөлімшелері басшылары сыбайлас жемқорлық құқықбұзушылықтардың алдын алуға және ISO 37001 стандартына сәйкес ұжымда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыруға бағытталған тұрақты жұмыстарды жүргізуі тиіс.

**«Астана орманы» ЖШС
директорының м.а.**

Мукатов А.Т.

**Жұмыс тобының жетекшісі
комплаенс-офицер**

Оралбаев А.Н.

**Жұмыс тобының мүшелері:
Мемлекеттік сатып алуларды ұйымдастыру,
қызметкерлерді басқармасы және заңдық
сүйемелдеу қызметінің бастығы**

Синявская Е.А.

Кадрлар жөніндегі бас инспектор

Абильдинова Г.З.

Бас экономист

Абдыкаримова Д.Ж.

Бас бухгалтер

Жилкибаева А.С.